

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Jokainen määrittää omat rajansa

Seksuaalisen kaltoinkohtelun käsittely pakolaistaustaisille nuorille soveltuvissa seksuaalikasvatuksen verkkomateriaaleissa

Vilma Jäävuori

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Jokainen määrittää omat rajansa

**Seksuaalisen kaltoinkohtelun käsittely
pakolaistaustaisille nuorille soveltuvissa
seksuaalikasvatuksen verkkomateriaaleissa**

Vilma Jäävuori
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu 2018

Vilma Jäävuori

Jokainen määrittää omat rajansa - Seksuaalisen kaltoinkohtelun käsittely pakolaistaustaisille nuorille soveltuvissa seksuaalikasvatuksen verkkomateriaaleissa

Vuosi 2018

Sivumäärä 40

Opinnäytetyössä tutkittiin internetistä löytyviä seksuaalikasvatusmateriaaleja, jotka ovat saatavilla yleisimmillä pakolaiskielillä. Kohderyhmänä tutkimuksessa olivat alaikäiset pakolaistaustaiset nuoret. Tutkimuksen kohteena olivat netistä löytyvät, itseopiskeluun soveltuvat seksuaalikasvatusmateriaalit, jotka olivat saatavilla yleisimmillä pakolaiskielillä. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Teorian avulla muotoiltiin teemat, joita tutkimusmateriaaleista etsittiin. Teoriapohjana olivat tutkimustiedot seksuaalioikeuksista, seksuaalikasvatuksesta, kulttuurisensitiivisyydestä, uskonnon merkityksestä, seksuaalisesta kaltoinkohtelusta, itsemääräämisoikeudesta ja omista rajoista. Näiden esiintymistä tutkimusaineistosta tutkittiin. Tutkimusaineistoksi valikoitui kolme ulkomaalaista sivustoa, RFSU.se, Youmo.se ja Zanzu.de. Niistä löytyi teemoihin liittyvää materiaalia teksti-, kuva-, ääni- ja videomuodossa, kaikista vaihtelevia määriä.

Tutkimuksessa ilmeni, että kaikilla sivustoilla tietoa valituista teemoista löytyi. Laajiten aihetta käsiteltiin Youmo-sivustolla ja se oli myös suunnattu nuorille. Kahden muun kohderyhmä oli selkeästi aikuiset. Kaikissa sivustoissa oli hyvää se, että niissä käsiteltiin teemaa, tuotiin esiin seksuaalisen kaltoinkohtelun laittomuus, omien rajojen ja suostumuksen tärkeys sekä seksuaalioikeudet. Tutkimusta tehtäessä kävi selväksi, ettei Suomessa ole tuotettu vastaavia nettisivuja, vaan tietoa on saatavilla vain suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Suomessa olisi mahdollista hyödyntää jo olemassa olevia sivustoja, mutta niiden käytössä on otettava huomioon, että lait ovat eri maissa erilaisia esimerkiksi suojaikärajaan liittyen. Tutkimuksen myötä selkiytyi tarve tutkittujen teemojen kertomisesta pakolaistaustaisille nuorille. Heidän saamansa seksuaalikasvatus lähtömaissa on puutteellista tai olematonta ja heillä voi olla kaltoinkohtelun kokemuksia menneisyydessä. Näitä kokemuksia nykyhetkessä ja tulevaisuudessa voi välttää oppimalla vahvistamaan omia rajoja ja olemalla tietoinen siitä, että kaikenlainen painostaminen ja pakottaminen seksuaalisiin tekoihin ja seksuaalinen väkivalta ovat aina väärin.

Asiasanat: seksuaalikasvatus, pakolaisnuoret, seksuaalinen kaltoinkohtelu, itsemääräämisoikeus

Vilma Jäävuori

Everyone sets their own boundaries - the handling of sexual abuse in online sex education materials that are suitable for youths with a refugee background.

Year 2018

Pages 40

The purpose of this thesis was to investigate sexual educational materials found on the Internet available in the most common refugee languages. The target group of the study was under aged refugees. The research was carried out as a qualitative study. The theoretical themes for the research were chosen based on the theoretical framework. The theoretical themes were sexual rights, sexual education, cultural sensitivity, the importance of religion, sexual abuse, self-determination and everyone's own boundaries. The themes' appearances in the research material, (three foreign sites: RFSU.se, Youmo.se and Zanzu.de) were investigated. The thematic material was found as text, images, audio, and video formats in varying amounts.

The study established that information on the selected topics was found on all sites. The most material on these topics was found at Youmo, which was also targeted at young people. The target group of the two other pages was clearly more adult-orientated. It was viewed positively that the theses were discussed on all the sites. It was highlighted that sexual abuse is illegal, and that is important to know your own boundaries. The pages also highlighted the importance of consent and sexual rights. During the research, it became clear that no similar websites were produced in Finland. All the available Finnish pages only have information in Finnish, Swedish and English. In Finland, it would be possible to make use of existing websites, but it would be important to consider that the laws in different countries differ, for example, concerning age limits. The study clarified the importance of awakening discussion of the topics with young people with refugee backgrounds. Their sex education in the countries of origin is incomplete or nonexistent, and they may have experiences of mistreatment in the past. These experiences in the present and in the future can be avoided by learning to strengthen their own boundaries. It is also important to be aware that all forms of pressure and coercion into sexual acts and sexual violence are always wrong.

Keywords: sexual education, young refugees, sexual maltreatment, self-determination

Sisälllys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tausta	8
2.1	Exit - pois prostituutiosta ry	8
2.2	Järjestön arvot	9
2.3	Omat rajat kuuluvat kaikille - nuorten seksuaalisen itsemääräämisoikeuden vahvistaminen -hanke	10
3	Kohderyhmänä pakolaistaustaiset nuoret	10
3.1	Seksuaalikasvatuksen tarpeellisuus	12
4	Laadullinen tutkimus	13
4.1	Opinnäytetyön tavoite	15
5	Teoria tutkimuksen taustalla	16
5.1	Seksuaalioikeudet ja seksuaalikasvatuksen perusteet	16
5.2	Kulttuurisensitiivisyys	18
5.3	Uskonnon merkitys	18
5.4	Seksuaalinen kaltoinkohtelu	20
5.5	Itsemääräämisoikeus ja omat rajat	21
6	Tutkimusaineiston esittely ja aiheiden erittely	21
6.1	Valitun aineiston esittely	22
6.2	Laki ja seksuaalioikeudet aineistossa	23
6.3	Seksuaalinen kaltoinkohtelu aineistossa	25
6.4	Seksuaalisen kaltoinkohtelun erityismuodot aineistossa	26
6.5	Itsemääräämisoikeus ja omat rajat aineistossa	27
6.6	Pakolaistaustan huomioiminen materiaaleissa	28
7	Tulokset	29
7.1	Kulttuurisensitiivisyys ja pakolaistausta	29
7.2	Seksuaalioikeudet ja laki	29
7.3	Seksuaalinen kaltoinkohtelu	30
7.4	Seksuaalisen kaltoinkohtelun erityismuodot	30
7.5	Omat rajat ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus	31
7.6	Erytishuomiot sivustoista	31
8	Pohdinta	34
	Lähteet	36

1 Johdanto

Opinnäytetyössäni tutkin sitä, miten seksuaalinen kaltoinkohtelu ja itsemääräämisoikeus näkyvät erilaisissa seksuaalikasvatukseen liittyvissä verkkomateriaaleissa. Tutkittavat verkkosivustot on suunnattu maahanmuuttajille ja erityisesti pakolaistaustaisille. Aihe nousi esiin Exit - pois prostituutiosta -järjestön kautta, koska alun perin opinnäytetyöni liittyi järjestössä alkavaksi suunniteltuun hankkeeseen. Opinnäytetyöni aiheanalyysin ja suunnitelman tein hankkeeseen perustuen. Hankkeessa oli tarkoitus toteuttaa toiminnallinen työpajamalli seksuaalioikeuksista, tasa-arvoisista seurustelu- ja ihmissuhteista sekä seksuaalisesta kaltoinkohtelusta sekä sen tueksi verkkomateriaalia. Hankkeen kohderyhmäksi oli kaavailtu valmistavassa opetuksessa olevia ja ilman huoltajaa tulleita, pakolaisnuorten asumisyksilöissä asuvia nuoria. Opinnäytetyöni oli tarkoitus toimia tutkimuksena hankkeen tueksi projektin suunnitteluvaiheessa. Syyskuussa 2018 ilmeni, ettei kyseistä hanketta tulla toteuttamaan, mikä muutti opinnäytetyöni suuntaa.

Nuorten Exit ry on osa Exit-järjestöä ja se tekee nuorten parissa seksuaalista kaltoinkohtelua ennaltaehkäisevää työtä, jossa korostetaan omia rajoja ja itsemääräämisoikeutta. Sen kautta nousi esiin opinnäytetyöni lopullinen aihe eli seksuaalisen kaltoinkohtelun ja itsemääräämisoikeuden näkyminen seksuaalikasvatuksen verkkomateriaaleissa. Kohderyhmäni tutkimuksessani ovat alaikäiset pakolaistaustaiset nuoret, mutta eivät ainoastaan ilman huoltajaa tulleet, kuten alkuperäisessä suunnitelmassa. Valittu kohderyhmä on voinut lähtömaassaan tai pakomatalla kokea hyväksikäyttöä, mikä voi heikentää tunnetta itsemääräämisoikeudesta, oikeudesta asettaa omat rajat. Lisäksi kohderyhmän seksuaalikasvatustausta on monesti puutteellinen tai olematon.

Seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyvä tematiikka on minulle tuttuja, koska tein Nuorten Exitissä vapaaehtoistyötä vuosina 2014-2018. Pakolaistaustaisuus ja maahanmuuttoon liittyvät asiat ovat puolestaan minulle tuttuja työni kautta. Näiden yhdistäminen teki tutkimuksen toteuttamista kiinnostavaa ja motivoivaa.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa analysoin seksuaalikasvatuksen verkkomateriaaleja, jotka on tarkoitettu maahanmuuttajataustaisille henkilöille itsenäisesti käytettäväksi. Olennaista tutkimukseen valikoiduissa verkkosivustoissa on se, että ne on käännetty yleisille pakolaiskielille, kuten arabia ja dari. Valmiita raameja tutkittaville teemoille ei ole, vaan käytän arvioinnin tukena teoretietoa hyvästä seksuaalikasvatuksesta sekä seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja itsemääräämisoikeudesta. Teoriassa huomioin lisäksi kulttuurisensitiivisyyden ja uskonnon merkityksen. Tutkittavien materiaalien osalta rajaan haun Euroopan maihin, jotta haku ei olisi liian laaja. Materiaalien tulee olla suunnattu joko nuorten, maahanmuuttajien tai molempien parissa käytettäväksi.

Tutkimuskysymykseni on: Miten seksuaalista kaltoinkohtelua ja itsemääräämisoikeutta käsitellään seksuaalikasvatukseen tarkoitetuissa verkkomateriaaleissa? Kiinnitän huomiota myös siihen, miten pakolaisten kulttuuristaan liittyvät seksuaalisen kaltoinkohtelun erityis muodot on otettu materiaaleissa huomioon. Näitä ovat tyttöjen ympärileikkaus eli silpominen, pakkoavioliitto ja kunniaväkivalta.

Opinnäytetyöni aluksi esittelen opinnäytetyöni taustaa sekä työni kohderyhmää ja sen erityispiirteitä. Teoriaosuuteen kuuluvat seksuaalioikeudet, teoria hyvästä seksuaalikasvatuksesta, seksuaalinen kaltoinkohtelu ilmiönä ja lain valossa, kulttuurisensitiivisyys, uskonto sekä itsemääräämisoikeus ja omat rajat. Tutkimukseni perustuu laadulliseen analyysiin ja valitsemiani materiaaleja analysoin teoriaosuuden avulla. Tutkin verkkomateriaaleista teoriaosuuden kautta esiin tuodut teemat ja sen, miten ne huomioidaan eri verkkosivuilla. Tutkin materiaaleista myös sitä, missä eri muodoissa ne ovat saatavilla (teksti, kuvat, ääni, video) ja mille eri kielille ne on käännetty. Tutkimukseni tulokset esittelen omassa luvussaan sekä yhteenvetona taulukkomuodossa.

2 Opinnäytetyön tausta

Aihe opinnäytetyötäni varten kehittyi alkuvuonna 2018 yhdessä Exit ry:n silloisen toiminnanjohtajan kanssa, kun olin häneen yhteydessä ja kysyin, olisiko järjestöllä tarvetta opinnäytetyölle. Järjestö oli juuri saanut Opetus- ja kulttuuriministeriöltä haetun tuen Omat rajat kulluvat kaikille - nuorten seksuaalisen itsemääräämisoikeuden vahvistaminen -hankkeelle. Tätä kautta nousi tarve tutkimustyölle hankkeen taustaksi. Alkuperäisen suunnitelmani mukaan olisin selvittänyt, onko samantyyppisiä työpajamalleja kehitetty jo jossain muualla. Samalla olisin tuottanut lisätietoa kohderyhmästä ja sen huomioitavista erityistarpeista. Opinnäytetyöni tutkimusasetelma muotoutui uudelleen, kun selvisi, ettei hanke toteudu.

Tässä luvussa kerron Exit ry:stä ja sen toiminnasta, järjestön tausta-arvoista, hankesuunnitelmasta pääpiirteittäin sekä seksuaalikasvatuksen tarpeellisuudesta pakolaistaustaisille nuorille.

2.1 Exit - pois prostituutiosta ry

Exit - pois prostituutiosta ry on perustettu vuonna 2008, koska Suomessa ei vielä ollut prostituution vähentämistä ajavaa tahoa. Järjestö tekee työtä seksuaalisen kaltoinkohtelun ja prostituution vähentämiseksi keskittymällä ennaltaehkäisyyn sekä tiedottamis- ja vaikuttamistyöhön. Aktiivinen käytännön työ alkoi vuonna 2010 nimellä Nuorten Exit ja tämän toiminnon kohderyhmänä ovat 13-29-vuotiaat nuoret. Vuonna 2017 toiminta laajentui päihteiden aktiivikäyttäjien parissa toimimaan Usva-hankkeeseen. Tällä hetkellä nämä kaksi toimintaa ovat järjestössä aktiivisina eikä prostituutiopolitiikka ole näkyvästi esillä järjestön käytännön työssä. Exit ry työskentelee tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, inhimillisen turvallisuuden ja koskemattomuuden edistämiseksi. Järjestön toimintaa rahoittavat Sosiaali- ja terveysministeriö Veikkauksen tuotoilla sekä Opetus- ja kulttuuriministeriö. (Exit ry: toiminnot.)

Järjestön toiminnoissa vahvistetaan kohderyhmien, eli nuorten ja päihteiden aktiivikäyttäjien, omia rajoja ja toimijuutta. Puhumalla asioista rohkeasti puretaan myyttejä ja vähennetään kaltoinkohteluun liittyviä häpeän kokemuksia. Exit ry tuottaa tietoa seksuaalioikeuksista, seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja turvataidoista. Vuonna 2017 julkaistiin Puhu, tunnista ja toimi: Nuorten seksuaalinen kaltoinkohtelu -opas ammattilaiselle, jota olen hyödyntänyt opinnäytetyöni teoriaosuudessa. Perustyötä tehdään jalkautumalla asiakkaiden ja kohderyhmien omiin toimintaympäristöihin: nettiin, kouluihin, kaduille sekä julkisiin tiloihin. Nuorten Exitin työntekijät tekevät vapaaehtoisten kanssa kouluvierailuita 8. ja 9. luokille sekä kouluttavat muun muassa sosiaali- ja kasvatustieteiden ammattilaisia seksuaalisen kaltoinkohtelun tunnistamisesta ja puheeksi ottamisesta. Tavoitteena on aiheen esiin nostaminen tarjoamalla oikeaa tietoa ja vahvistamalla ammattilaisten valmiuksia sekä samalla muuttaa aiheeseen liittyvää keskustelu- ja asenneilmapiiriä. Tukipalveluna nuorille Nuorten Exitillä on chat, jonka kautta nuoret voivat lähestyä työntekijöitä anonymisti. (Exit ry: arvot ja toiminnot.)

Huomionarvoista on, että suuri osa seksuaalista kaltoinkohtelua kohdanneista ei koskaan kerro tapahtuneesta kenellekään. Exit ry tarjoaa nimetöntä ja luottamuksellista tukea, mikä mahdollistaa avun saavutettavuuden. Ydinviestinä on, että seksuaalisen kaltoinkohtelun ja väkivallan kokemuksista on mahdollisuus selvitä. (Ibid.)

Seksuaalioikeudet, seksuaalinen kaltoinkohtelu, itsemääräämisoikeus ja omat rajat ovat opinnäytetyöni keskiössä Exit ry:n kautta. Positiivinen viesti omien rajojen vahvistamisesta ja syllisyyden poistaminen seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneelta nuorelta ovat teemoja, joiden näkyminen seksuaalikasvatuksen verkkomateriaaleissa on tärkeää.

2.2 Järjestön arvot

Järjestön kaiken toiminnan taustaperiaatteina ovat sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys. Sukupuolisensitiivisessä työtavassa tunnustetaan sukupuoliin kulttuurisesti ja sosiaalisesti liitettyjä oletuksia, ennakkoluuloja ja käsityksiä. Sukupuolen merkitys yhteiskunnassa tiedostetaan ja tunnustetaan, mutta sukupuoleen liitettäviä odotuksia, rajoituksia ja arvotuksia ei vahvisteta, vaan niitä pyritään purkamaan. Yksilö voi nähdä oman sukupuolensa tai sukupuolettomuutensa voimavarana. On tärkeä vahvistaa ajatusta siitä, että jokaisen kokemus omasta sukupuolesta tai sukupuolettomuudesta on yksilöllinen ja myös yhtä arvokas. (Exit ry: arvot ja toiminta.)

Kulttuurisensitiivisyys merkitsee herkkyyttä ottaa huomioon henkilön tausta ja sen mahdollisesti mukanaan tuomat asenteet, uskomukset ja tavat toimia. Kulttuurisensitiivisessä työtöteessä tärkeintä on kohdata jokainen ensisijaisesti yksilönä eikä tietyn kulttuurin edustajana. Työntekijän on tärkeää pohtia omien mahdollisten ennakkoluulojaan ja asenteitaan sekä reflektoida niitä. Kulttuurisensitiivisyys on edellytys kunnioittavalle ja tasa-arvoiselle kohtaamiselle ihmisten välillä. (Ibid.)

Exit ry on lisäksi määritelty järjestön yhteiset arvot. Ne ovat feminismi, seksuaalinen itsemääräämisoikeus, rohkeus, osallisuus ja vastuullisuus. Feminismi tarkoittaa sitä, että järjestö pyrkii muuttamaan yhteiskuntaa sukupuolten välisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi. Tähän vaikutetaan purkamalla eriarvoisuutta ylläpitäviä ja tuottavia valtarakenteita, stereotyyppioita ja normeja. Päämääränä on myös seksuaalisen itsemääräämisoikeuden vahvistaminen, koska jokaisella on oikeus koskemattomuuteen. Lisäksi jokaisella on oikeus päättää itse omasta seksuaalisuudestaan, kunhan kunnioittaa myös toisten itsemääräämisoikeutta. (Ibid.)

Osallisuus arvona tarkoittaa työskentelyä niin, että se vahvistaa toimijuutta. Järjestössä pyritään rakentamaan yhteistä asiantuntijuutta vuorovaikutuksessa muiden eri toimijoiden kanssa. Toiminta on vastuullista ja siinä kunnioitetaan omia ja muiden rajoja. Vastuullisuuden oppimista edistetään yksilö- ja yhteiskuntatasolla. (Ibid.)

2.3 Omat rajat kuuluvat kaikille - nuorten seksuaalisen itsemääräämisoikeuden vahvistaminen -hanke

Opinnäytetyötä aloittaessani hankkeen oli tarkoitus alkaa elokuussa 2018. Siihen oli haettu Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitus ja sen oli tarkoitus kestää kaksi vuotta. Syyskuussa 2018 ilmeni, ettei hanketta tulla Exit ry:ssä viemään läpi. Syynä perumiselle on toiminnanjohtaja Lotta Viinikan mukaan (sähköposti 25.10.2018) ”Exitissä käynnissä ollut muutostilanne, jota ei hanketta hakiessa ollut voitu ennakoida. Vuoden 2018 aikana Exitin koko toimiston tiimi on vaihtunut eikä tässä tilanteessa ole ollut mahdollista käynnistää uutta hanketta ja siihen liittyviä toimintoja”.

Kuvailen kuitenkin tässä pääpiirteittäin hanketta, koska opinnäytetyöni teema ja kohderyhmä ovat muotoutuneet hankkeen kautta.

Hankkeen kohderyhmäksi oli kaavailtu valmistavassa opetuksessa olevia ja ilman huoltajaa tulleiden pakolaisnuorten asumisyksilöissä asuvia nuoria. Hankkeelle oli määritelty kolme tavoitetta. Ensimmäinen oli kohderyhmän nuorten seksuaalisen itsemääräämisoikeuden vahvistaminen ja tiedon lisääminen koskien seksuaalista kaltoinkohtelua ja seksuaalioikeuksia sekä tukipalveluita. Toisena tavoitteena oli kohderyhmän kanssa työskentelevien ammattilaisten valmiuksien parantaminen tarjoamalla puheeksi oton ja seksuaalisen kaltoinkohtelun tunnistamisen välineitä koulutuksen ja tuotettavan materiaalin avulla. Kolmantena tavoitteena oli aiheen tabuluontoisuuden ja häpeäntunteiden vähentäminen kohderyhmän nuorten parissa. Hanke oli tarkoitus toteuttaa kehittämällä toiminnallinen työpajamalli kohderyhmän nuorten kanssa sekä tuottamalla verkkomateriaalia nuorten ja ammattilaisten käyttöön. (Hankehakemus.)

3 Kohderymänä pakolaistaustaiset nuoret

Matka lähtömaasta Suomeen on ollut yleensä nuorelle rankka ja moni on voinut kokea erilaista hyväksikäyttöä lähtömaassa tai matkan aikana. Erityisesti ilman perhettään matkalla olevat nuoret ovat suuressa vaarassa hyväksikäytölle. Opinnäytetyöni kohderymänä ovat alle 18-vuotiaat nuoret. Lapsen oikeuksien sopimuksen 1 artiklassa sanotaan, että ”jokainen alle 18-vuotias on lapsi”. Erilaiset suositukset ja linjaukset seksuaalikasvatuksesta on kohdennettu alaikäisille, joten niiden soveltaminen täysi-ikäisiin on ongelmallista.

Pakolaisina Suomeen tulleet ihmiset ovat kotoisin eri kulttuuritaustoista ja maista eikä heillä ole yleensä tarpeeksi tietoa itsemääräämisoikeudesta, seksuaalisesta väkivallasta tai omista rajoista. Niin tilanne lähtömaassa kuin pakomatka ja pakolaisleiritkin altistavat monet hyväksikäytölle. Seksuaalisen väkivallan kokemisen riskissä ovat yksin alaikäisinä saapuneet lapset. Myös traumaattiset kokemukset sodasta ja vainosta voivat pitää sisällään seksuaalisen väkival-

lan kokemuksia kidutuskeinoina. Lähtömaassa ihminen on voinut altistua kulttuuriperinteesseen, ”kunniaan” liittyvälle väkivallalle joko suoraan tai uhkana. Sitä voi olla esimerkiksi ympärileikkaukset, pakkoavioliitot tai ehkäisyn kieltäminen. (Castaneda ym. 2018, 91-92.)

Vuonna 2015 Suomeen saapui 3014 alaikäistä turvapaikanhakijaa yksin. Suurin osa heistä oli lähtöisin Irakista, Afganistanista tai Somaliasta. Tyypillisesti hakija on täysi-ikäisyyttä lähestyvä poika. (Artikkeli 1.) Vuonna 2015 perheidensä mukana Suomeen tuli 4619 alaikäistä lasta. Vuonna 2016 heitä oli 1163 ja yksin tulleita alaikäisiä 292. Vuoden 2017 osalta vastaavat luvut olivat 854 ja 142. Lokakuuhun 2018 mennessä perheiden mukana on tullut alaikäisiä 594 ja yksin 73 henkilöä. (Migri: Turvapaikkahakemukset.)

Kun yksin tullut alaikäinen on hakenut turvapaikkaa, käräjäoikeus määrää hänelle vastaanotokeskuksen hakemuksesta edustajan. Alle 16-vuotiaat sijoitetaan ryhmäkoteihin, 16-17 -vuotiaat tukiasuntoloihin tai yksityismajoitukseen, mikäli se arvioidaan lapsen edun mukaiseksi asumismuodoksi. Kun lapsi tai nuori on saanut oleskeluluvan, hänet majoitetaan perheryhmäkotiin, tukiasuntoon, tuettuun asumiseen tai yksityismajoitukseen. (Castaneda ym. 2018, 376.)

Monet pakolaiset, myös lapset, ovat lähtömaassaan nähneet kuolemaa ja väkivaltaa, joka on kohdistunut läheisiin ihmisiin. He ovat voineet joutua kokemaan järkyttäviä tapahtumia, kuten sotaa, kidutusta, vapauden riistoa, seksuaalista väkivaltaa tai muuta väkivaltaa. Nämä altistavat psyykkiselle oireilulle ja mahdolliselle traumatisoitumiselle. Matka kotimaasta on vaarallinen, koska olosuhteet ovat usein epäinhimilliset, matka voi olla salakuljettajien järjestämä eikä sen pituutta voi tietää. Nämä tekijät sekä vallitseva epävarmuus tekevät pakolaisista haavoittuvia ja voivat altistaa muun muassa seksuaaliselle hyväksikäytölle. Matkan aikana perheenjäsenet voivat joutua eroon toisistaan lopullisesti, ja monet nuoret ja lapset ovat matkalla yksin. Tällöin tutut ihmissuhteet ja kytkökset kotimaahan katkeavat. (Ibid. 50.)

Unicefin Harrowing journeys -tutkimuksen (2017, 14-15) mukaan keskistä Välimeren reittiä eli Libyan kautta Italiaan tulleista noin neljännes oli 14-17-vuotiaita ja noin puolet 18-24-vuotiaita. Suurin osa oli miespuolisia ja suurin osa oli matkalla ilman perheitään. Tätä reittiä käyttäneistä alaikäisistä suurin osa oli lähtöisin Nigeriasta, Gambiasta, Eritreasta ja Bangladeshista. Osa oli viettänyt ennen merimatkaa aikaa Libyassa. Syiksi pakolaisuudelle mainittiin pako väkivallan, sodan tai konfliktin jaloista sekä taloudelliset syyt ja paremman elämän tavoittelu.

Itäinen Välimeren reitti kulkee Turkin kautta Eurooppaan ja meren yli Kreikkaan tai maareittejä itäiseen Eurooppaan. Tätä reittiä kulkeneista noin kolmasosa oli nuoria, joista alaikäisistä noin kolmannes oli matkalla perheensä kanssa. Molemmilla reiteillä vain 10 prosenttia alaikäisistä oli naispuolisia. Enemmistö pakolaisista itäisellä reitillä oli lähtöisin Afganistanista, Pakistanista, Syyriasta tai Irakista. Suuri osa vietti aikaa Turkissa ennen siirtymistä Eurooppaan.

Useimmiten kohdemaaksi nimettiin Saksa, ja lähdön syiksi pako sodasta, konflikteista tai väkivallasta. Taloudelliset syyt olivat hyvin harvalla syynä pakoon. (ibid. 15.)

14-17-vuotiaista pakolaisista 78 prosenttia oli kokenut jonkinlaista hyväksikäyttöä keskisellä Välimeren reitillä ja 17 prosenttia itäisellä Välimeren reitillä. Hyväksikäyttö voi tarkoittaa esimerkiksi säilössä pitämistä ilman omaa tahtoa, pakkotyötä tai työtä ilman palkkaa. Usein lapset ja nuoret joutuvat tekemisiin ihmissalakuljettajien kanssa, jotka voivat pakottaa orjatyöhön tai käyttää heitä seksuaalisesti hyväksi. Salakuljettajien uhreista 72 prosenttia naispuolisista on joutunut seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi ja 86 prosenttia miespuolisista on joutunut pakkotyöhön. (ibid. 21, 25.)

Hyväksikäyttökokemukset ja matkan epävarmuus altistavat nuoria hyväksikäytölle jatkossa. Omia rajoja on rikottu, ja niiden asettaminen voi olla haastavaa, jos on tottunut niiden jatkuvaan rikkomiseen. On voinut myös tottua siihen, että saadaksesen jotain joutuu alistumaan hyväksikäytölle. Tällöin esimerkiksi hyväksikäyttävään parisuhteeseen ajautuminen voi olla todennäköistä. Omien rajojen opettelu, omista oikeuksista ja seksuaalioikeuksista oppiminen antavat valmiuksia suojautua hyväksikäytöltä.

3.1 Seksuaalikasvatuksen tarpeellisuus

Turvapaikanhakijataustaiset nuoret ovat erityisen tärkeä kohderyhmä, koska lähtömaissa lainsäädäntö, koulutuksen sisällöt ja ihmisoikeudet saattavat erota suurestikin Suomesta. Seksuaali- ja ihmisoikeuksiin pohjautuva seksuaali- ja turvataitokasvatuksen puute on globaali ongelma. Kohderyhmällä on keskimääräistä heikommat tai olemattomat seksuaaliterveyden tiedot. Ennen kuin nuorella on rohkeutta hakea tukea, tarvitaan luottamusta viranomaisiin ja muihin auttaviin tahoihin. Vuodelta 2016 on vakavia esimerkkejä siitä, että pakolaistaustaisten ja kantasuomalaisten nuorten seurustelusuhteet ovat kiristivät eri etnisten ryhmien välejä ja aiheuttivat väkivaltaisia konflikteja esimerkiksi Espoossa, jossa oli suuri määrä ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä pakolaisnuoria. (Hankehakemus.)

Kohderyhmän esittelystä nousi esiin monia haavoittuvuutta lisääviä ominaisuuksia. Tietämättömyys seksuaaliasioista ja -oikeuksista altistaa hyväksikäytölle, epäterveille ihmissuhteille ja seksuaaliterveydellisille ongelmille. Vaikka hanke ei toteudu, opinnäytetyöni tuloksia voidaan silti hyödyntää muissa maahanmuuttajien seksuaalikasvatukseen liittyvissä tarpeissa ja materiaalien suunnittelussa.

Muillakin tahoilla on herätty seksuaalikasvatuksen tarpeeseen. Vuonna 2018 on aloitettu Sosped-säätiön Vigor - tervettä elinvoimaa -hanke. Sen tarkoituksena on edistää ulkomaalaistaustaisten aikuisten seksuaaliterveyttä. Toimintaa on tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla, Turussa ja Kajaanissa. Hankkeessa koulutetaan mentoreita, jotka puhuvat arabiaa, daria, persiaa, somalia tai kurdia. Mentorit vievät seksuaaliterveystietoutta oman kieliryhmänsä edustajille ja

saavat siitä rahallisen palkkion. Hankkeessa on kaksi työntekijää ja monia yhteistyötahoja, esimerkiksi Monik ry ja Familia ry. (Sosped: Vigor.)

Etsiessäni tutkimusmateriaaleiksi soveltuvia verkkosivuja, löysin jo päättyneen Mauste-hankkeen (jamk.fi/mauste) julkaiseman Saa puhua -oppaan, joka löytyy hankkeen nettisivuilta. Se on saatavilla myös arabiaksi ja farsiksi. Oppaassa on tekstiä ja kuvia. Opasta on jaettu paperimuotoisena eikä se löydy netistä kovin helposti. Hankkeen nettisivuilta ei löydy tietoa siitä, missä ja miten opasta on jaettu ja hyödynnetty.

4 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyöni on muodoltaan laadullinen eli kvantitatiivinen tutkimus, joka ei perustu tilastoihin, vaan siinä pyritään löytöihin ilman tilastollisia keinoja. Kvalitatiivinen eli määrällinen tutkimus on lukuihin perustuvaa, kun taas kvantitatiivinen tutkimus perustuu sanoihin. Sen avulla on tarkoitus saada selityksiä tutkimuksen kohteena olevalle ilmiölle eli tutkia, mistä ilmiössä on kyse. Kvantitatiivisen tutkimuksen taustalla ei ole valmista teoriaa ja mallia, kuten kvalitatiivisessa. Laadullisen tutkimuksen keinoin on lähdettävä selvittämään ilmiön taustoja eli mistä on kyse, mistä eri osista ilmiö koostuu ja miten eri tekijät vaikuttavat toisiinsa. Kun halutaan ymmärtää ilmiötä, laadullisella tutkimuksella on mahdollista saada siitä syvällinen käsitys. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa valitaan yksiköt, joihin tutkimus halutaan keskittää. Näitä tutkitaan laadullisin keinoin, mutta tutkimusta ei ole mahdollista yleistää, vaan se pätee vain kyseiseen tapaukseen. (Kananen 2017, 32-35.) Joidenkin näkemysten mukaan laadullisella tutkimuksella saadaan aikaan luotettavaa, joskin pinnallista tietoa (Alasuutari 2011, 180.)

Opinnäytetyöni teoria-aineistolla taustoitan ilmiötä eli seksuaalista kaltoinkohtelua. Teoria-aineiston avulla selvitän sitä, millaista hyvä seksuaalikasvatus on etenkin kaltoinkohtelun huomioimisen osalta. Tutkimuksen kohderyhmästä eli alaikäisistä pakolaistaustaisista nuorista tuon esiin ne seikat, jotka tekevät kohderyhmästä erityisen haavoittuvan ilmiöön nähden. Näitä taustoja vasten tutkin löytämäni, tutkimuskohteeksi soveltuvaa tutkimusaineistoa.

Laadullista analyysia tehtäessä aineiston keruu ja analysointi kulkevat rinnakkain. Tutkimuksen alkaessa ei voida määritellä sitä, miten paljon aineistoa tulee olla, vaan se määrittyy aineistoa analysoitaessa. Aineistoa tulee olla riittävästi siihen nähden, että tutkimusongelmaan saadaan ratkaisu ja ilmiötä voidaan ymmärtää. Laadullisessa tutkimuksessa tulee erotella teoriaosan ja empiriaosan aineistot. Teoriaosuudessa aineisto ei tarkoita samaa kuin ongelman ratkaisussa hyödynnettävä aineisto. Tutkimusaineistona voidaan käyttää kaikkea materiaalia, joka on merkittävää tutkimuksen kannalta. Teoriaosuudessa voidaan hyödyntää teorioita, malleja ja aikaisempia tutkimuksia. (Kananen 2017, 35, 120.) Alasuutari (2011, 29) erottelee laadullisen tutkimuksen vaiheet havaintojen pelkistämiseen ja arvoituksen ratkaisemiseen.

Nämä kaksi vaihetta kulkevat tutkimuksessa rinta rinnan, kuten Kanasen määrittelemät aineiston keruu ja analysointikin.

Seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja seksuaalikasvatuksesta löytyy paljon tutkimukseen perustuvaa ja tieteellistä teoria-aineistoa, joten luotettavista lähteistä peräisin olevaa tietoa oli helppo löytää. Tutkimusaineiston etsiminen oli haasteellisempaa ja ilmeni, ettei halutunlaista aineistoa lopulta olekaan paljoa.

Tutkimuksessa objektiivisuus on tärkeää. Kaikki tulokset ja tutkimusprosessissa tehdyt valinnat tulee perustella. Menetelmien tulee olla tieteellisiä, ja ne tulee valita oikein sekä niitä tulee osata käyttää oikein. Kaikki opinnäytetyössä tehdyt valinnat pitää tehdä tieteellisin menetelmin, ja saadut tulokset tulee esittää siinä muodossa kuin ne nousevat aineistosta esiin. Olennaista on se, ettei mikään voi perustua mielipiteisiin. Kaikki, mitä opinnäytetyössä tehdään, dokumentoidaan, koska kirjaaminen näyttää sen, mitä on tehty ja miksi. Dokumentaatio mahdollistaa raportin ulkoisen arvioinnin. (Kananen 2017, 80.)

Laadullisessa tutkimuksessa parasta aineistoa on sellainen, joka on olemassa tutkimuksesta riippumatta. Tällaista aineistoa on mahdollista havainnoida ulkoisesti. Ei siis tarvitse selvittää aineiston suhdetta ympäröivään todellisuuteen, jota sen voi olettaa kuvaavan tai peilaavan. (Alasuutari 2011, 63, 85.) Opinnäytetyössäni voin täten keskittyä itse tutkimusaineiston analysointiin ilman että taustoitan esimerkiksi yhteiskunnallista tilannetta maissa, joissa aineisto on tuotettu. Verkkosivuista tutkin sitä, mikä näkyy, en sitä, miksi tai miten aineisto on sellaista, kuin se on. Oma, kiinnostava tutkimusaiheensa olisi taustoittaa sitä, miten vaikkapa eri maiden toteuttama maahanmuuttopolitiikka on vaikuttanut aineiston tuottamiseen ja koettuun tarpeellisuuteen.

Aineistossa kiinnitetään huomiota vain olennaiseen. Olennaisuus nousee esiin kysymyksenasettelun ja luodun viitekehyksen kautta. Olennaisen ohella samaa aineistoa olisi mahdollista tarkastella monesta muustakin näkökulmasta. Aineistoa pelkistämällä saadaan yhdistettyä useita havaintoja yhdeksi havaintojen joukoksi. Tämä toteutetaan tekemällä sääntö, joka pätee osaltaan koko tutkittavaan aineistoon. Tutkimuksen toinen vaihe on ratkaista arvoitus eli tulkitella tulokset. Tutkittavasta ilmiöstä tehdään tulkinta tutkimusta varten tuotettujen sääntöjen avulla. Selkeät säännöt tutkimuksen toteuttamiselle on oltava siksi, ettei tutkimus ole vain tutkijan omien ennakkoluulojen empiiristä todistelua. (Alasuutari 2011, 29, 30, 34, 62.)

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus perustuu tutkijan arviointiin ja tämän tuottamaan näyttöön, ja objektiivisen luotettavuuden aikaansaaminen on lähes mahdotonta. Tutkimuksessa on tärkeää ottaa huomioon reliabiliteetti eli tulosten pysyvyys ja validiteetti eli oikeiden asioiden tutkiminen. Jälkimmäinen liittyy niin tutkimusasetelmaan kuin analyysiinkin. Tullee siis tutkia oikeita asioita ja suunnitella tutkimus oikein. Reliabiliteetti tarkoittaa sitä, että

uusittaessa tutkimusta, tutkimustulokset olisivat samat. Kuten aiemmin on todettu, dokumentointi on oleellisen tärkeää valintojen perustelussa. Lisäksi alkuperäinen tutkimusaineisto tulee säilyttää tulosten luotettavuuden saavuttamiseksi. (Kananen 2017, 175-178.) Laadullista tutkimusta tehdessä on hyvä osata valmistautua siihen, ettei kaikki toteudu suunnitelman mukaan. On mahdollista, ettei halutunlaista tutkimusaineistoa löydy esimerkiksi teknisten syiden takia. Voi myös käydä niin, ettei aineistosta nouse esiin oletettuja asioita. (Alasuutari 2011, 215.)

Olen rajannut opinnäytetyössäni sen, mitä tutkin tutkimusaineistosta. Aineistoa olisi mahdollista tutkia monilla muillakin tavoilla. Teoriaosuudessa tuon esiin ne asiat, jotka otan tutkimukseni kohteeksi aineistosta. Käyn tutkimusaineiston läpi tarkasti, jotta saan selville, löytyykö niistä tutkimusasetelman mukaisia tuloksia. Kuten jo opinnäytetyöni alussa on käynyt ilmi, tutkimus ei toteudu samanlaisena, kuin se suunnitelmavaiheessa näyttäytyi. Kuten totesin aiemmin, tutkimusaineistoa etsiessä kävi ilmi, ettei halutunlaista aineistoa ole saatavilla suurina määriä. Tähän vaikuttaa se, että en koe tutkimuksen kohderyhmän kannalta relevantiksi tutkia verkkoaineistoa, joka on saatavilla ainoastaan suomeksi ja/tai englanniksi.

4.1 Opinnäytetyön tavoite

Kuten kohderyhmän esittelystä käy ilmi, alaikäisiä nuoria saapuu Suomeen edelleen satoja vuosittain. Lisäksi maassa on edellisinä vuosina saapuneita nuoria suuria määriä. Tiedetään, että monilla heistä on taustalla kokemuksia hyväksikäytöstä omakohtaisesti tai läheisten ihmisten kautta. Puutteellinen seksuaalikasvatus altistaa nuoria seksuaaliselle hyväksikäytölle, minkä takia seksuaalikasvatuksen aloittaminen Suomessa on tärkeää.

Tutkimuskysymykseni kuuluu: Miten seksuaalista kaltoinkohtelua ja itsemääräämisoikeutta käsitellään seksuaalikasvatukseen tarkoitetuissa verkkomateriaaleissa? Verkkomateriaalien tulee olla soveltuvia pakolaistaustaisten nuorten käytettäväksi, joten niiden tulee olla saatavilla yleisimmillä pakolaiskielillä eli ainakin arabiaksi ja dariksi.

Analyysini etenee niin, että ensin esittelen luvussa viisi tutkimuksen taustalla käyttämäni teorian. Luvussa kuusi kerron, kuinka tutkimusaineisto löytyi ja valikoitui analyysiin. Käyn myös läpi teoriaan pohjaavat löydöt tutkimusaineistosta. Seitsemännessä luvussa esittelen analyysini tulokset jaoteltuna teorian mukaisiin aihealueisiin ja viimeisessä luvussa pohdin tutkimukseni tuloksia ja mahdollisia toimenpiteitä jatkoa varten.

5 Teoria tutkimuksen taustalla

Tässä luvussa esittelen teoria-aineiston avulla asiat, joita tutkimusaineistosta tutkin. Aluksi tarkastelen määritelmiä siitä, millaista hyvän seksuaalikasvatuksen ja siihen liittyvien materiaalien tulisi olla. Tutkin miten seksuaalioikeuksissa huomioidaan seksuaalinen kaltoinkohtelu ja itsemääräämisoikeus. Kulttuurisensitiivisyyden tuon mukaan teoriaan, koska kohderyhmänä ovat pakolaistaustaiset nuoret, jotka tulevat moninaisista kulttuuritaustoista. Kulttuurisensitiivisyys on mainittu myös Nuorten Exitin työtteenä. Tähän liittyen on oleellista pohtia uskonnon merkitystä suhtautumisessa seksuaalisuuteen ja sen käsittelyyn sekä tietoisuudessa seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Käsittelen seksuaalista kaltoinkohtelua lain määritelmin sekä ilmiönä, seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja omia rajoja.

5.1 Seksuaalioikeudet ja seksuaalikasvatuksen perusteet

Seksuaaliterveyteen kuuluvat fyysinen, psyykinen, emotionaalinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Sitä ei määritellä jonkin sairauden tai toimintahäiriön puuttumisena. WHO:n määritelmän mukaan ”hyvä seksuaaliterveys edellyttää positiivista ja kunnioittavaa asennetta seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin sekä mahdollisuutta nautinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin ilman pakottamista, syrjintää ja väkivaltaa”. Kaikkien seksuaalisia oikeuksia tulee suojella, kunnioittaa ja toteuttaa, jotta hyvä seksuaaliterveys saavutetaan ja sitä voidaan ylläpitää. Huomionarvoista on positiivisen asenteen korostuminen, nautinnon merkitys ja seksuaaliterveyteen liittyvät muut kuin fyysiset näkökohdat. (THL 2010, 17.)

Maailman terveysjärjestö WHO on määritellyt seksuaalioikeudet. Mainitsen tässä seksuaaliseen kaltoinkohteluun ja omiin rajoihin liittyvät oikeudet, koska ne ovat tutkimukseni kannalta olennaisimmat. Oikeus oikeaan tietoon perustuvaan seksuaalikasvatukseen kuuluu seksuaalioikeuksiin. Suomessa muun muassa Väestöliitto ja Ihmisoikeusliitto lainaavat WHO:n seksuaalioikeuksien julistusta.

WHO:n seksuaalioikeuksissa mainitaan oikeudet tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen, olla vapaa kidutuksesta ja kaltoinkohtelusta sekä oikeus valita aviokumppaninsa vapaasti ja päättää itse perheenperustamisesta ja lasten määrästä (WHO: Defining sexual health). Ihmisoikeusliitto mainitsee oikeuden suojella itseään ja tulla suojelluksi seksuaaliselta ja sukupuoleen perustuvalla väkivallalla, kuten seksuaaliselta kaltoinkohtelulta ja silpomiselta. Esiin tuodaan yhteiskunnan vastuu kaikkien oikeuksien takaajana sekä seksuaalivalistuksen ja -kasvatuksen toteuttamisesta huolehtijana. (Ihmisoikeudet: seksuaalioikeudet.)

Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) vuonna 1989 laaditussa lapsen oikeuksien yleissopimuksessa tunnustetaan lapsen oikeus saada tietoa ja tulla kuulluksi. Kaikille sopimuksen ratifioineilla valtioilla on ”velvollisuus ryhtyä koulutuksellisiin toimiin suojellakseen lasta muun muassa seksuaaliselta hyväksikäytöltä”, väkivallalta ja välinpitämättömältä kohtelulta. (THL 2010, 18.) Lapsen oikeuteen saada tietoa liittyy oikeanlainen ja oikea-aikainen seksuaalikasvatus.

Lapsille ja nuorille annettavan seksuaalikasvatuksen on oltava kokonaisvaltaista, paikkansapitävää tieteellisesti ja puolueetonta. Se auttaa kehittämään taitoja, joiden avulla näiden tietojen avulla voi toimia. Seksuaalikasvatus myös kehittää vastuullista ja ennakkoluulotonta suhtautumistapaa ja toimii oikeudenmukaisten yhteiskuntien rakentamisessa. On tärkeää nähdä seksuaalisuus voimavarana, koska tällainen lähestymistapa auttaa kehittämään lasten ja nuorten taitoja päättää omasta seksuaalisuudestaan ja suhteistaan eri vaiheissa elämäänsä. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus voimaannuttaa ja opettaa samalla suojautumaan mahdollisilta riskeiltä. (THL 2010, 3.) Suomessa seksuaalikasvatuksen tavoitteena on käsitellä luontevasti seksuaalisuutta ja edistää suvaitsevaisuutta. Nuoria halutaan auttaa tekemään vastuullisia ja tietoisia päätöksiä, seksuaalisuutta ja seksiä ei pyritä kieltämään. (Kontuja ja Meriläinen 2007, 132.)

Seksuaalioikeudet sisältyvät ihmisoikeuksiin. Ihmisoikeudet on tunnustettu kansainvälisesti ja kansallisesti lainsäädännöissä ja ihmisoikeussopimuksissa. Niissä tunnustetaan jokaisen ihmisen oikeus elää ilman pakottamista, riistoa ja väkivaltaa, oikeus seksuaalikasvatukseen, yhteiseen tahtoon perustuviin seksuaalisiin suhteisiin ja kehon koskemattomuuden kunnioittamiseen. Ihmisoikeuksien toteutuminen edellyttää sitä, että jokainen yksilö kunnioittaa näitä oikeuksia. Osa oikeuksista ei luonnollisesti koske lapsia ja nuoria, esimerkiksi niissä mainittu yhteiseen tahtoon perustuva avioliitto. (THL 2010, 18.)

Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee, että kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen tulee alkaa syntymästä ja ottaa huomioon kulttuuriset ja sosiaaliset tekijät, ihmisen ikä, sukupuoli, ymmärrys asiaan liittyen ja kehitystaso sekä realiteetit sen hetkisessä elämäntilanteessa. Seksuaalikasvatuksen tulee perustua ihmisoikeuksiin sekä tasa-arvoon, erilaisuuden ja itsemääräämisoikeuden hyväksymiseen. Sen tulee perustua vain tieteelliseen tietoon ja olla kehittämässä oikeudenmukaista ja myötätuntoista yhteiskuntaa voimaannuttamalla niin yksilöä kuin yhteisöä. (Klemetti ja Raussi-Lehto (toim.) 2016, 38.)

Kaikessa seksuaalikasvatuksessa ja siihen liittyvissä materiaaleissa on ensiarvoisen tärkeää tuoda esiin, että jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus elää vapaana hyväksikäytöstä, häirinnästä ja väkivallasta. Turvataitokasvatus on oleellinen osa seksuaalikasvatusta, koska sen avulla vahvistetaan omia voimavaroja, lisätään seksuaalioikeustietoisuutta ja tuetaan kehittämään tunnetaitoja. Näiden kautta lapsen ja nuoren keinot puolustaa itseään väkivallalta, häirinnältä ja seksuaaliselta kaltoinkohtelulta vahvistuvat. Yhtä tärkeää kuin omien rajojen hahmottaminen ja puolustaminen on oppia kunnioittamaan muiden omia rajoja. (Aaltonen 2011, 11.)

5.2 Kulttuurisensitiivisyys

Suuri osa turvapaikanhakijoista ei ole saanut minkäänlaista seksuaalikasvatusta lapsuudessa tai nuoruudessa, koska monissa kulttuureissa seksuaalikasvatusta ei tehdä kouluissa tai muisakaan instituutioissa. Tietoisuus seksuaalisuudesta ja seksuaaliterveydestä voi monilla olla heikkoa tai perustua väärin olettamuksiin. Tämä tausta on hyvä huomioida pakolaistaustaisille nuorille suunnatussa seksuaalikasvatuksessa ja siihen liittyvissä materiaaleissa.

Kulttuurinen kompetenssi eli osaaminen tarkoittaa sitä, että eri kulttuureista tulevia ihmisiä kunnioitetaan sekä luodaan ja pidetään yllä syrjimätöntä ilmapiiriä. Kulttuurinen tiedostaminen ja kulttuurien tuntemus luovat arvostavaa kohtaamista. Kulttuurisensitiivisyys puolestaan pitää sisällään vuorovaikutustaidot, jotka ovat kulttuurisesti kunnioittavia sekä arvostavan kohtaamisen, joka sisältää sanatonta ja sanallista vuoropuhelua ja viestintää henkilöiden välillä tai instituutioiden ja henkilöiden välillä. Vuoropuhelussa molemmilla osapuolilla on oikeus ilmaista omaa kulttuuriaan ja tulla kuulluksi ja hyväksytyksi. (Castaneda ym. 2018, 113.)

Kulttuurisensitiivisessä työskentelyssä yhteiskunnassa vallitsevan kulttuurin edustajan tulee olla tietoinen omista kulttuurista lähtökohdistaan, joihin kuuluvat myös positiiviset ja negatiiviset ennakkoluulot. Ennakkoluulot vaikuttavat kohtaamisen sujumiseen ja laatuun olennaisin osin. Suomalaisuutta tai muuta valtakulttuuria ei tule nähdä normina kulttuurisensitiivisessä työskentelyssä. Työskentelyssä on tärkeää kiinnittää huomiota rasistisiin rakenteisiin ja luoda antirasistisia rakenteita niiden tilalle. (Kulttuurisensitiivisyys.)

5.3 Uskonnon merkitys

Tutkimusten mukaan uskonnollinen vakaumus vaikuttaa huomattavasti yksilön seksuaalisuuteen ja perhe-elämään liittyvään ajatteluun. Ei voida kuitenkaan ajatella, että lapsuuden perheen asenteet ja arvot siirtyisivät automaattisesti lapselle, vaikka tämä kasvaisi hyvin uskonnollisessa perheessä. Lapsen kasvuympäristö voi olla täysin erilainen kuin hänen vanhemmiltaan, jolloin ympäristö muokkaa hänen omaa maailmankatsomustaan. Nuorempi sukupolvi voi suhtautua sallivammin seksuaalisuuteen ja yksilön oikeuteen päättää omasta seksuaalielämästään, uskonnosta riippumatta. (Vilponen 2015, 133-134.) Kun pakolaisperhe tai -nuori muuttaa Suomeen, hän altistuu täkäläiselle kulttuurille, ja ympäristö vaikuttaa myös seksuaalisuuteen suhtautumiseen.

Valtaosa Suomeen tulevista turvapaikanhakijoista on muslimeita, vaikka joukossa on useita muitakin uskontoja samoin kuin ateisteja (Yle: Islamista tullut nopeasti Suomen toiseksi yleisin uskontokunta). Uskonnon takia ei tule sensuroida seksuaalikasvatusta, vaan asioiden ilmaisutapoja pitää miettiä niin, että asioita selitetään materiaalien kohderyhmän taustaa vasten. Kuten edellisessä kappaleessa on todettu, elinympäristö vaikuttaa kasvavaan lapseen ja nuori-

reen. Monille suomalainen yhteiskunta on täysin erilainen ympäristö kuin maassa, josta pakolaiseksi on lähdetty. Juuri Suomeen tulleelle oman lähtömaan kulttuuri, suhtautumistavat ja uskonto ovat päällimmäiset vaikuttimet, koska asumisaika Suomessa on vielä lyhyt.

Yleensä uskonto sekoittuu kulttuuriin piirteisiin ja ne yhdessä ovat merkittävässä osassa yksilön ja perheiden elämää. Esimerkiksi terveyteen ja sairauteen liittyvissä asioissa uskonnolliset ja kulttuuriset näkemykset yhdistyvät. Uskonto on henkilökohtainen asia ja jokainen yksilö ilmentää ja toteuttaa sitä elämässään omalla tavallaan. On silti hyvä muistaa, että uskonto voi heikentää valmiutta hakea apua tai sopeutumista uuteen maahan. (Castaneda ym. 2018, 60.) Uskonnon merkitystä käsitellään seuraavassa kappaleessa esimerkkinä islamin kautta.

Muslimien pyhä kirja on Koraani, jossa sanotaan, että islamin tulisi toteutua lakina ja uskona muslimien elämässä. Koraanin teksti sallii kuitenkin monenlaisia tulkintoja, koska teksti on monimerkityksellistä ja melko väljää. Eri maiden yhteiskunnalliset ja kulttuuriset olosuhteet vaikuttavat suuresti muslimien käyttäytymisnormeihin ja elämäntapaan eikä uskonto ole ainoa määrittävä tekijä käyttäytymiselle. Muslimimaissa sukupuolikasvatusta ei opeteta kouluissa ja biologiassa lisääntymisbiologia on hyvin pienessä määrin esillä. (Moallin 2005, 91, 97-98.) Useimmat muslimit noudattavat traditionalistista islamia, joka voidaan nähdä tapauskontona, joka ei ole millään tavoin modernisoitumisen este. Koraani sisältää vain vähän tarkkoja lakiosioita tai määräyksiä. Ne liittyvät lähinnä perhe-, rituaali- ja perintölainsäädäntöön. (Hämeen-Anttila 2017, 210, 228.)

Perheellä on suuri merkitys islamin uskossa, ja naimisiin menemistä suositellaan, jotta korkea moraalit säilyisi yhteiskunnassa. Avioliitto on suositus niin miehille kuin naisillekin eikä avioliiton ulkopuolisia suhteita hyväksytä Koraanissa. Myöskään selibaattiin ei kannusteta. Ehkäisy on sallittua myös muslimeilla, pois lukien hyvin konservatiiviset maat kuten Pakistan. Avioliitto on kahden ihmisen välinen sopimus, johon tulee olla molempien suostumus. Puolisoiden tulee olla tarpeeksi kypsiä ymmärtämään liiton vaatimukset. Puolisoiden tulee saada tutustua toisiinsa, mutta vain perheen ja muiden muslimien läsnä ollessa. Käytännössä pakkoavioliittoa solmitaan siltikin, koska ne liittyvät sukujen välisiin sopimuksiin. Ne eivät kuitenkaan ole islamin lain mukaisia. (Moallin 2005, 93-94, 99-100.) Myöskään tyttöjen ympärileikkaus ei perustu mihinkään uskontoon, vaikka se usein mielletäänkin islamilaiseksi tavaksi. Se on vanha heimoperinne, joka on käytössä osassa Afrikkaa, Sudanissa ja Egyptin alueella useiden uskontojen piirissä. Naisten vapauden rajoittaminen ja kunniaväkivalta eivät ole nekään islamin lain mukaisia. Ilmiöt ovat vanhakantaisia heimotapoja, jotka ovat käytössä tällaisten heimojen alueilla esimerkiksi Afganistanissa ja Saudi-Arabiassa. (Hämeen-Anttila 2017, 253.)

Naisten oikeudelliseen asemaan Koraani vaikuttaa vahvasti, koska se on auktoriteettina kaikista ylin. Näiltä osin siinä ei ole tulkinnanvaraa, mikä aiheuttaa ristiriitoja modernin maailman ja islamin lain välillä. (Hämeen-Anttila 2017, 229.) Koraani vaikuttaa etenkin tyttöjen ja

naisten pukeutumiseen, vaikkakin se edellyttää molemmilta sukupuolilta säädyllistä pukeutumista. Koraanin tulkinnan mukaan naisten pitäisi pukeutua niin, että vartalonmuodot peittyvät. Sopivan ja kunniallisen pukeutumisen käsitykset vaihtelevat kuitenkin paljon eri maiden ja sosiaaliluokkien välillä. (Moallin 2005, 104.) Naisilta edellytetään hiusten peittämistä, ja ilman huivia oleminen on melko uusi käytäntö Suomessakin (Hämeen-Anttila 2017, 253). Uusi elinympäristö voi johtaa omien käsitysten vapautumiseen tai ei-muslimien väheksymiseen pukeutumisen perusteella. Tämäkin aspekti voi vaikuttaa siihen, miten hyvin nuori itse kunnioittaa toisten ihmisten omia rajoja. Osa voi pitää vähäisempää vaatetusta oikeutuksena fyysiseen lähestymiseen. Siksi omien rajojen riippumattomuus mistään ulkoisesta seikasta on tärkeä osa seksuaalikasvatusta.

5.4 Seksuaalinen kaltoinkohtelu

Rikoslain 20. luvussa säädetään seksuaalirikoksista. 5. pykälä käsittelee seksuaalista hyväksikäyttöä: ” Joka asemaansa hyväksikäyttäen taivuttaa sukupuoliyhteyteen tai ryhtymään muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi... on tuomittava seksuaalisesta hyväksikäytöstä sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.” Lain tarkoittamina rikoksen uhreina mainitaan alle 18-vuotiaat henkilöt, jotka ovat tekijään alisteisessa suhteessa esimerkiksi koulussa tai laitoksessa, alle 18-vuotiaat, jotka ovat kykenemättömiä päättämään seksuaalisesta käyttäytymisestään nuoruutensa tai osapuolten ikäeron takia ja henkilöt, jotka ovat hoidettavana sairaalassa tai muussa laitoksessa ja ovat tilansa takia kykenemättömiä puolustamaan itseään. Lisäksi on mainittu henkilöt, joilla on erityinen riippuvuussuhde tekijään. Seksuaalinen teko määritellään teoksi, ”joka tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen on seksuaalisesti olennainen”. (Rikoslaki, 20.luku, 5§.)

Rikoslain 20. luvun 5a pykälän mukaan ” Joka koskettelemalla tekee toiselle seksuaalisen teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava, jollei teosta muualla tässä luvussa säädetä rangaistusta, seksuaalisesta ahdistelusta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.” Rikoslaisissa seksuaalirikoksia ovat raiskaus, törkeä raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta, lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen, paritus ja törkeä paritus. Luvussa 17 pykälät 18, 18a, 18b ja 19 säätelevät sukupuolisiveellisyyttä loukkaavista kuvista, 20 § sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta markkinoinnista ja 21 § sukupuolisiveellisyyden julkisesta loukkaamisesta.

Käsitteenä seksuaalinen kaltoinkohtelu tarkoittaa ihmisen vastoin omaa tahtoaan tai ymmärrystään kokemaa seksuaalista toimintaa. Siihen sisältyvät seksuaalirikokset, jotka on määri-

telty laissa sekä kaikki tilanteet, joissa ihminen kokee omaa seksuaalista itsemääräämisoikeuttaan loukattavan. Kaltoinkohtelu ei edellytä rikoksen merkistön täyttymistä. (Tue, tunnista ja toimi 2017, 9.) Väkivalta, joka loukkaa seksuaalisuutta, rikkoo ihmisoikeuksia sekä itsemääräämisoikeutta (Porras 2015, 121).

Seksuaalinen kaltoinkohtelu ja väkivalta ovat väkivallan muotoina erityisen haavoittavia. Seksuaalinen väkivalta on aina uhrille traumakokemus, joka voi vaikuttaa tämän persoonaan ja luottamukseen muita ihmisiä ja ympäröivää maailmaa kohtaan. Se horjuttaa ihmisen turvallisuudentunnetta ja loukkaa koskemattomuutta. Siitä aiheutuvat seuraukset voivat olla psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia, ja ne ovat usein pitkäkestoisia ja voivat myös aiheuttaa posttraumaattisen stressioireyhtymän heti tai jossain myöhemmässä elämänvaiheessa. (Castaneda ym. 2018, 91.)

5.5 Itsemääräämisoikeus ja omat rajat

Jokainen ihminen määrittelee itse omat rajansa, joten myös kokemus oman itsemääräämisoikeuden loukkaamisesta on aina henkilökohtainen. Seksuaalinen itsemääräämisoikeus kuuluu kaikille, ja se määritellään käsitteenä siten, että jokaisella on muuttumaton oikeus määritellä oma seksuaalisuutensa sekä päättää kehostaan. (Tue, tunnista ja toimi 2017, 12.)

Puhuttaessa seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta nuorten kanssa, on hyvä puhua omista rajoista, koska käsitteenä se voi olla helpompi hahmottaa. Ne tarkoittavat tunnetta omista kehoon, tunteisiin ja muihin ihmisiin liittyvistä rajoista. Kuten itsemääräämisoikeus, omat rajat ovat ihmisen henkilökohtainen kokemus ja jokaisella on oikeus määritellä ne itse. Ne voivat vaihdella riippuen ihmisistä, omista tunteista tai tilanteesta. Nuoren on tärkeää oppia myös muiden rajojen kunnioittaminen. (Castaneda y. 2018, 12, 15.)

Itsemääräämisoikeus eli oikeus koskemattomuuteen ja omiin rajoihin sisältyy ihmisoikeuksiin. Seksuaalikasvatuksessa voidaan hyödyntää ihmisoikeuksia niin, että niiden kautta keskustellaan arvoista, oikeudenmukaisuudesta ja etiikasta sekä siitä, miksi nämä oikeudet eivät käytännössä toteudu aina. (Aaltonen 2012, 41.)

6 Tutkimusaineiston esittely ja aiheiden erittely

Tässä luvussa esittelen tutkimusaineistoni. Esittelen ensin kolme löytämäni seksuaalikasvatuksen verkkosivua päällisin puolin. Tutkimusaineiston analyysin olen jakanut alalukuihin, joissa kussakin käsittelen yhtä pääteemaa, jotka ovat laki ja seksuaalioikeudet, seksuaalinen kaltoinkohtelu, siihen liittyvät erityismuodot eli pakkoavioliitto, silpominen ja kunniaväkivalta, itsemääräämisoikeus ja omat rajat sekä pakolaistaustaan liittyvät asiat.

Seksuaalikasvatusmateriaalia olen etsinyt netistä erilaisilla hakusanoilla suomeksi ja englanniksi. Esimerkkejä hakusanayhdistelmistä: turvapaikanhakijat + seksuaalikasvatus, pakolaiset

+ seksuaalikasvatus, maahanmuuttajat + seksuaalikasvatus, asylum seekers + sexual education, refugees + sexual education, immigrants + sexual education. Sivujen on oltava sellaisia, että henkilö voi itsenäisesti tutustua sen aineistoihin. Tämän takia sivustojen tulee olla saatavilla yleisimmillä pakolaiskielillä. Ainoastaan suomen- tai englanninkieliset sivustot eivät palvele valtaosaa juuri maahan tulleista pakolaisista. Nuoret toki oppivat usein kieltä melko nopeasti, mutta seksuaalikasvatukseen liittyy sanastoa, joka voi olla vaikea ymmärtää. Kuvien ja videoiden käyttö sivustoille auttaa niitä, joiden kielitaito on puutteellinen tai jotka ovat luku- ja kirjoitustaidottomia.

Osa tutkittavista nettisivuista löytyi muiden sivujen kautta. Esimerkiksi saksalaisesta zanzu.de-sivustosta oli lehtiartikkeli, jossa sitä esiteltiin. Vaikka etsin sivustoja laajalla skaalalla ja monilla sanamuodoilla, seuraavaksi esiteltävät sivustot ovat ainoat löytyneet. Voi olla, että esimerkiksi arabiaksi haun tekeminen olisi voinut tuoda erilaisia tuloksia, mutta se ei ollut kielitaitoni rajoissa mahdollista.

6.1 Valitun aineiston esittely

Ruotsin RFSU (Riksförbundet För Sexuell Upplysning) on voittoa tavoittelematon ja riippumaton järjestö. Sillä on toimintaa paikallisesta, kansallisesti ja kansainvälisesti. Järjestön tausta-ajatuksena on, että jokainen saa olla sellainen kuin haluaa, elää vapaasti ja nauttia mistä haluaa. RFSU:n näkemyksen mukaan seksi ja ihmissuhteet ovat tärkeitä niin yksilöille kuin yhteiskunnallekin. (RFSU: Our history.)

RFSU:n sivuilta löytyy tietoa sen toiminnasta sekä seksuaalikasvatustietoa. Pakolaistaustaisille ja muille maahanmuuttajille RFSU on tehnyt animoituja seksuaalikasvatusvideoita eri kielillä, joita ovat arabia, dari, kurmandzi, farsi, somali, sorani, tigrinja, turkki, thai, espanja, puola, romania, englanti ja ruotsi. Ensimmäiset seitsemän ovat yleisiä pakolaisten äidinkielinä, joten tarjontaa löytyy runsaasti. Linkit Youtube-videoihin löytyvät RFSU:n kotisivuilta. Videoita on yhteensä 11 ja niiden kesto on kolmesta viiteen minuuttia. Videoiden otsikot ovat: 1. himo ja nautinto, 2. kuukautiset, 3. impenkalvo, 4. raskauden ehkäisy, 5. sukupuoliteitse tarttuvat taudit, 6. raskaus, 7. abortti, 8. yhdyntäkivut, 9. synnytys, 10. naisen sukupuolielimet ja 11. naisten ympärileikkaus/silpominen. (RFSU: Upplysning på olika språk.) Materiaali on kaikkien saatavilla ja itsenäisesti katsottavissa, tosin osa videoista vaatii kirjautumisen Youtubeen, mikä tarkoittaa sitä, että ne on kielletty alle 18-vuotiailta. Täten voi päätellä, että ne on tarkoitettu aikuisille. Jo videoiden otsikoista näkyy, että suurin osa keskittyy anatomiaan ja erityisesti naisen anatomiaan.

Ruotsista löytyy myös Youmo.se-sivusto. Se on osa UMO:a, joka on kansallinen nettineuvomo nuorille. UMO:n toimintaa tukevat kaikki Ruotsin läänin- ja kunnanhallinnot. Youmo on tarkoitettu 13-20-vuotiaille ja sieltä löytyy vartaloon, terveyteen ja seksiin liittyvää tietoa niin

tekstien, kuvien kuin videoiden muodossa. Sivuston kaikki materiaalit on käännetty arabiaksi, dariksi, somaliksi, tigrinjaksi ja englanniksi. (Youmo.se).

Saksalainen sivusto Zanzu.de on suunnattu maahanmuuttajille ja se on käännetty arabiaksi, farsiksi, turkiksi, albaniaksi, venäjäksi, bulgariaksi, puolaksi, romaniaksi, espanjaksi, hollanniksi, ranskaksi ja englanniksi. Kielivalikoima on laaja, mutta siitä puuttuu suuria pakolaiskieliä, jotka löytyvät ruotsalaisilta sivuilta. Zanzua ylläpitävät Saksan kansallinen keskus terveydelle BZgA sekä Flaamilainen seksuaaliterveyden keskus Sensoa. Sivulta löytyy tekstiä ja kuvia. (Zanzu.de.)

Seuraavaksi esittelen teorian kautta nousseiden aihealueiden löydökset eri verkkosivuista eritellen ne teorian mukaisten otsikoiden alle.

6.2 Laki ja seksuaalioikeudet aineistossa

RFSU:n materiaaleissa tuodaan esiin oikeus seksuaaliseen nautintoon. Videossa korostetaan, että siihen on oikeus kaikilla sukupuoleen katsomatta. (Video 1.) Videossa 4 kerrotaan oikeudesta päättää lastenhankinnasta ja ehkäisystä eli oikeudesta päättää omasta vartalosta. Tähän liittyy myös oikeus suojautua sukupuolitaudeilta (Video 5). RFSU painottaa sitä, että kaikki seksuaalinen väkivalta ja raiskaus on laitonta kaikissa ihmissuhteissa, myös avioliitossa (Video 8). Videossa 7 tuodaan esiin kaikkien naisten oikeus aborttiin ja videossa 8 oikeus synnyttää turvallisesti sairaalassa ja saada raskauden aikana terveystalveluita. Tähän liittyy laillinen oikeus saada käyttää tulkkia terveydenhuollon palveluissa (Video 9).

Youmon sivulla kerrotaan kaikkien oikeudesta tehdä abortti iästä tai suhdestatuksesta riippumatta. Abortti on tytön tai naisen oma päätös. (Youmo Artikkel 1.) Oikeus rakastaa ja olla suhteessa kenen tahansa kanssa mainitaan Ruotsin laissa. Mikään seksuaalinen suuntautuminen ei ole laitonta, ja syrjiminen suuntautumisen perusteella on laitonta. (Youmo Artikkel 2.)

Seksuaalinen väkivalta on vakava rikos eikä sen tarvitse sitä varten sisältää vakavaa fyysistä väkivaltaa. Kaikki seksuaaliset teot alle 15-vuotiaan kanssa ovat laittomia, jos toinen osapuoli on täysi-ikäinen sekä alle 18-vuotiaan kanssa, jos toinen osapuoli on valta-asemassa, kuten nuoren valmentaja tai opettaja. (Youmo Artikkel 9.) Ruotsin suojaikärajana on siis 15 vuotta.

Alle 15-vuotiasta on laitonta suostutella lähettämään itsestään seksuaalissävytteisiä kuvia. Seksin harrastuminen vastentahtoisen kanssa on laitonta. Toisen koskettaminen vastoin suostumusta on laitonta. Seksin ostaminen on Ruotsissa aina laitonta, tapahtui maksu sitten rahalla, tavaralla tai alkoholilla. Seksin myyminen ei ole laitonta Ruotsissa. Seksuaalissävytteisten kuvien lähettäminen on laitonta, jos toinen osapuoli ei ole siihen suostunut. (Youmo Slideshow 1 ja Artikkel 4.) Pornografinen aineisto, jossa esiintyy alle 18-vuotiaita, on laitonta. (Youmo Kysymys 1).

Youmo tuo esiin jokaisen oikeuden päättää ehkäisystä, suojautua sukupuolitaudeilta ja päättää lastenhankinnasta (Youmo Slideshow 2 ja Artikkelit 3). Samoin tuodaan esiin YK:n ihmisoikeudet, kuten oikeus tulla kohdelluksi tasa-arvoisesti ja paeta vainoa ja vaaraa toiseen maahan (Youmo Artikkelit 5). Artikkelissa 6 mainitaan laki tasa-arvoisesta yhteiskunnasta ja esimerkkejä siitä, miten se ei vielä ole tasa-arvoinen. Esimerkiksi valtaosa seksuaalirikoksista on miesten tekemiä, tyttöjä ja naisia arvioidaan ulkonäön ja pukeutumisen kautta ja naiset tekevät enemmän kotitöitä sekä kantavat päävastuun lastenhoidosta. (Youmo Artikkelit 6.) Tasa-arvoon liittyy se, että on laitonta syrjiä iän, sukupuolen, taustan, seksuaalisen suuntautumisen tai fyysisen ominaisuuden perusteella (Youmo Video 2).

Zanzun sivuilla kerrotaan, että seksuaalioikeudet perustuvat ihmisoikeuksiin. Jokaisella on oikeus tehdä itse päätöksensä seksuaalisuuteen liittyen. Kaikkien seksuaalisten tekojen tulee olla vapaaehtoisia. Jokainen saa valita itse kumppaninsa eikä ketään saa syrjiä seksuaalisuuden perusteella. Saksan lain mukaan ketään ei saa syrjiä sukupuolen, alkuperän, uskonnon, elämäntilanteen, iän, terveydentilan tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Jokaisella on oikeus päättää avioliitostaan sekä oikeus perhesuunnitteluun, saada tietoa ehkäisyvälineistä ja käyttää niitä. Tyttöillä ja naisilla on oikeus aborttiin. Kaikilla on oikeus tulla suojelluksi seksuaaliselta väkivallalta. (Zanzu Artikkelit 13.)

Zanzun materiaaleissa tuodaan esiin oikeus perhesuunnitteluun eli ehkäisyn käyttöön. Kerrotaan, että jokainen voi kumppaninsa kanssa päättää siitä, milloin lapsia hankkii. Tässä yhteydessä mainitaan se, että terveydenhuollon ammattilaisia sitoo salassapitovelvollisuus, joten ehkäisyasioista puhuminen on turvallista. (Zanzu Artikkelit 3). Saksassa tyttöillä ja naisilla on oikeus aborttiin (Zanzu Artikkelit 14).

Zanzun artikkelissa 9 käsitellään kumppanin valintaa, Euroopassa lain mukaan jokaisella on vapaasti oikeus valita oma kumppaninsa. Hyvään suhteeseen kuuluvat tasa-arvo, kunnioitus, luottamus, kommunikaatio, yhteinen aika ja kiinnostuksen kohteet (Zanzu Artikkelit 10). Jokaisella on oikeus myös toteuttaa omaa seksuaalista suuntautumistaan (Zanzu Artikkelit 15). Lähisuhdeväkivallan muotoina mainitaan henkinen, fyysinen, seksuaalinen ja taloudellinen väkivalta. Lähisuhdeväkivallan kerrotaan olevan laitonta ja siihen voi hakea apua eri alojen ammattilaisilta, joita sitoo vaitiolovelvollisuus. (Zanzu Artikkelit 11.) Saksassa sekä seksin ostaminen että myyminen on laillista, mutta prostituution yhteydessä mainitaan myyjän oikeus omiin rajoihin (Zanzu Artikkelit 6).

Sivustojen hyödyntämiseen vaikuttaa osaltaan sen, että eri maiden lait poikkeavat joissain kohdin Suomen laista. Ruotsissa oikeus aborttiin on 18 raskausviikkoon saakka, Suomessa raja on 12 viikkoa (Väestöliitto: raskaudenkeskeytys). Ruotsissa seksin suojaikäraja on 15 vuotta, Saksassa 14 vuotta ja Suomessa 16 vuotta (Väestöliitto: suojaikäraja). Suomessa sekä seksin

myyminen että ostaminen on laillista, ainoastaan ihmiskaupan tai parituksen uhrilta ja alaikäiseltä seksin ostaminen on laitonta (Rikoslaki 8a§, 9§ ja 9a§).

6.3 Seksuaalinen kaltoinkohtelu aineistossa

Seksuaalista kaltoinkohtelua käsitellään RFSU:n videossa 8. Kaltoinkohteluksi luetaan pakottaminen seksiin, seksuaalinen väkivalta ja raiskaus sekä se, jos ihminen joutuu olemaan suhteessa, jossa ei vapaaehtoisesti halua olla. Tämä lienee viittaus pakkoavioliittoon, vaikka sitä ei suoraan sanotakaan.

Youmon sivuilla seksuaalista kaltoinkohtelua käsitellään omassa osiossaan, mutta se mainitaan muissakin yhteyksissä. Painostaminen seksiin on seksuaalista kaltoinkohtelua, oli kyseessä tyttö tai poika, samoin toisen koskettaminen vastoin suostumusta. Seksin harrastaminen vastentahtoisen kanssa on laitonta. Seksuaalissävytteisten kuvien lähettäminen on seksuaalista kaltoinkohtelua ja laitonta, jos toinen osapuoli ei ole suostunut. Alle 15-vuotiasta on laitonta suostutella lähettämään itsestään seksuaalissävytteisiä kuvia. (Youmo Slideshow 1.) Seksin myyminen mainitaan kaltoinkohtelun muotona, se voi tuntua jälkeensä pahalta ja nuori on voinut tulla pakotetuksi asioihin, joita ei halunnut tehdä (Youmo Artikkeli 4).

Seksuaalista kaltoinkohtelua on tehdä tai sanoa jotain vartaloon tai seksiin liittyvää, joka on toisesta osapuolesta epämiellyttävää. Kaltoinkohtelu ja häirintä ei ole koskaan hyväksyttävää, se voi olla jopa laitonta. Esimerkkeinä mainitaan epämiellyttävät katseet ja kommentit, koskettelu, ehdottelut ja toisesta kuvien lähettely ilman lupaa. Jokainen määrittelee, milloin kokee tullessa häirityksi tai kaltoinkohdeksi. Jos jokin ei tunnu oikealta, se ei ole oikein. Seksuaalinen kaltoinkohtelu ei koskaan ole uhrin vika. Jos joutuu seksuaalisen häirinnän tai kaltoinkohtelun uhriksi, nuorta neuvotaan pyytämään apua muilta lähellä olevilta, ilmoittamaan poliisille sekä hakemaan apua ja tukea kokemusten läpikäymiseen ja selvittämiseen. (Youmo Artikkeli 8.)

Youmon artikkelissa 9 kirjoitetaan, että seksuaalista väkivaltaa on tulla painostetuksi tai pakotetuksi seksuaalisiin tekoihin. Esimerkkeinä mainitaan pakottaminen yhdyntään, pakottaminen katsomaan seksuaalisia tekoja ja seksin ostaminen. Artikkelissa painotetaan sitä, ettei uhri ole koskaan syyllinen tapahtuneeseen riippumatta siitä tunteeko syyllisen, onko tämän kanssa parisuhteessa tai naimisissa, miltä näyttää tai miten pukeutuu taikka jos on muuttanut mieltä. Artikkelissa tuodaan esiin se, että uhrin käyttäytyvät seksuaalisen väkivallan tilanteissa hyvin eri lailla. Osa huutaa ja tappelee vastaan, osa ei pysty vastarintaan. Artikkelissa kerrotaan millaisia seurauksia väkivallasta voi olla uhrille, esimerkiksi univaikeuksia, stressiä, fyysistä kipua tai itsetuhoisuutta. Uhria kehoitetaan puhumaan asiasta jollekin, hakemaan apua terveydenhuollosta tai koulusta sekä tekemään asiasta rikosilmoitus, jotta tekijä joutuu vastuuseen teostaan. (Youmo Artikkeli 9.)

Zanzun artikkelissa 12 käytetään termiä seksuaalisoitu väkivalta. Sillä tarkoitetaan sanallisia tai fyysisiä hyökkäyksiä, joiden sisältö on seksuaalinen ja joiden on tarkoitus nöyryyttää. Henkilö rikkoo toisen rajoja, koska saa siitä voimaa itselleen. Seksuaalisoitunut väkivalta on laitonta ja se voi olla esimerkiksi loukkauksia, kontaktia intiimialueisiin tai pakottamista seksuaalisiin tekoihin. Tekijä voi olla perheenjäsen, sukulainen, tuttava tai täysin vieras henkilö. (Zanzu Artikkeli 12.)

6.4 Seksuaalisen kaltoinkohtelun erityismuodot aineistossa

Seksuaalisen kaltoinkohtelun erityismuotoina käsittelen tyttöjen ympärileikkausta eli silpomista, pakkoavioliittoa, kunniaväkivaltaa ja neitsyysmyyttiä. Nämä ovat sellaisia kaltoinkohtelun erityispiirteitä, jotka ovat eurooppalaisissa yhteiskunnissa laittomia ja ne ovat pääasiassa maahanmuuttajayhteisöissä ilmeneviä piirteitä.

RFSU:n videoissa käsitellään laajasti tyttöjen ja naisten ympärileikkausta eli silpomista. Videoissa 10 ja 11 painotetaan, että se on laitonta Ruotsissa. Monissa yhteisöissä perhe voi kokea painostusta tyttölasten ympärileikkaukseen ja yksittäisen perheen voi olla vaikea vastustaa painostamista. Videoissa kerrotaan, että ympärileikkauksia tehdään 4-15-vuotiaille tytöille noin 30 maassa, mutta ympärileikkaus ei liity mihinkään uskontoon ja se rikkoo YK:n lasten oikeuksien sopimusta. RFSU tuo esiin, ettei toimenpiteestä ole lääketieteellistä tai hygieenistä hyötyä ja sen ensisijainen tarkoitus on kontrolloida tyttöjen ja naisten seksuaalisuutta. Videoissa kerrotaan, että kyseessä on äärimmäisen kivulias toimenpide, joka vaikuttaa tyttöön koko loppuelämän. Se aiheuttaa infektioita ja pahimmassa tapauksessa kuoleman toimenpidettä tehtäessä, koska usein silpominen tehdään erittäin epähygieenisissä olosuhteissa. Silpominen vie myös usein nautinnon seksuaalisesta kanssakäymisestä. Videossa 11 kerrotaan mistä ympärileikattu tai ympärileikkausuhan alla oleva tyttö tai nainen saa apua. Auttavia tahoja ovat esimerkiksi terveydenhuolto (Tukholmassa toimii erityinen sairaalan osasto ympärileikatuille naisille), poliisi ja sosiaalitoimi. RFSU painottaa, että kaikilla oikeus olla kokematta silpomista. Videossa 3 käsitellään neitsyysmyyttiä, joka liittyy ehjään immenkalvoon. Siinä kerrotaan naisen anatomiasta ja siitä, ettei neitsyyttä voi selvittää anatomisin perustein.

Youmon sivulla käsitellään tyttöjen ympärileikkausta ja kerrotaan, mistä voi hakea apua, jos on kokenut tai pelkää kokevansa ympärileikkauksen (Kysymys 1). Sivun linkistä pääsee katsomaan RFSU:n videon ympärileikkauksesta (RFSU Video 11). Myös kunniaväkivalta mainitaan. Perhe tai suku voivat ajatella, että nuori ei saa seurustella tai harrastaa seksiä ennen avioliittoa. He voivat rajoittaa nuoren liikkumista ja kavereiden tapaamista. Epätoivottu käytös voi johtaa uhkailuun, väkivaltaan ja perheestä eristämiseen. Tällainen toiminta on vastoin YK:n ihmisoikeuksia ja lasten oikeuksien julistusta. (Youmo Artikkeli 7.) Pakkoavioliitto tuodaan esiin ja kerrotaan, että se on laitonta. Jos nuori pelkää joutuvansa pakotetuksi avioon, häntä kehoitetaan puhumaan jollekin luotettavalle taholle esimerkiksi kouluterveydenhoitajalle, sosiaalitoimelle tai poliisille. (Youmo Kysymys 2.)

Zanzun aineistossa mainitaan myös se, että naisen neitsyyttä ei ole mahdollista selvittää imenkalvon perusteella (Zanzu Artikkel 1). Tyttöjen ympärileikkauksen eli silpomisen kerrotaan olevan vastoin ihmisoikeuksia ja Euroopassa laitonta. Silpomisen haitoista mainitaan muun muassa kovat kivut, kuumeilu, traumat, kivulias synnytys, hedelmättömyys ja masennus. (Zanzu Artikkel 2.)

Zanzun artikkelissa 7 puhutaan pakkoavioliitosta järjestettynä avioliittona. Siinä kerrotaan, että Euroopassa on laitonta pakottaa ihminen avioliittoon, jos hän ei itse sitä halua. Jokaisella on oikeus valita itse kumppaninsa. Jos ihminen kokee pelkoa mahdollisesta pakkoavioliitosta, häntä kehoitetaan hakemaan apua. Artikkelissa 8 käsitellään kunniaväkivaltaa. Siinä tuodaan esiin, että Saksassa kaikki väkivalta toista ihmistä kohtaan on laitonta, täten myös kunniaväkivalta. Kunniaväkivallan muotoina mainitaan kontrollointi, fyysinen väkivalta, uhkailu, pakkoavioliitto, itsemurhaan pakottaminen ja murhaaminen. Väkivalta kohdistuu usein tyttöihin, joskus miehiinkin, eritoten homoseksuaaleihin. Apua voi saada esimerkiksi koulusta, erilaisista järjestöistä ja poliisilta.

6.5 Itsemääräämisoikeus ja omat rajat aineistossa

RFSU:n videossa 8 tuodaan esiin jokaisen oikeus päättää siitä koska, miten ja kenen kanssa on seksuaalisessa kanssakäymisessä. Jokaisella on oikeus päättää omasta vartalostaan ja seksuaalisuudestaan siviilisäätyyn katsomatta. Molempien osapuolten on oltava suostuvaisia seksiin ja molemmilla on oikeus kieltäytyä siitä. Itsemääräämisoikeuteen liittyy myös toisen kohtelemisen niin, että tämä nauttii kanssakäymisestä (Video 1). Videossa 1 korostetaan mielen merkitystä nautinnon saavuttamisessa.

Youmon sivuilla on video, jossa puhutaan oikeudesta päättää omista rajoista, koska se on ihmisoikeus. Videolla kerrotaan, että jokaisella on oikeus päättää suhteistaan ja avioliitostaan sekä seksin harrastamisesta. Rajoitteina näihin mainitaan avioliiton 18-vuoden ikäraja, vastuu olla painostamatta ketään seksiin ja seksuaalisen kanssakäymisen suojaikäraja 15 vuotta. Vanhemmilla ei ole oikeutta rangaista lapsiaan seksin harrastamisesta. Kenelläkään ei ole oikeutta painostaa toista ja jokainen saa sanoa aina ei. Videolla painotetaan, ettei pukeutumisella tai mielen muuttamisella ei ole merkitystä eikä mitään seksuaalista saa tehdä toiselle ilman lupaa. Poliisille voi aina ilmoittaa kaikenlaisesta kaltoinkohtelusta, myös netissä tapahetuneesta. Seksiin painostaminen tai pakottaminen on Ruotsissa laitonta. (Youmo Video 1.)

Itsemääräämisoikeuteen kuuluu oikeus määritellä tai olla määrittelemättä oma seksuaalinen suuntautumisensa. Suuntautumisesta on oikeus olla kertomatta muille. (Youmo Artikkel 2.) Youmo tuo esiin oikeuden sanoa ei, siihen on oikeus pojillakin, vaikka usein voidaan ajatella poikien olevan aina halukkaita ehdotuksille. Toisen kieltäytymistä on kunnioitettava ja ei tarkoittaa aina ei. Seksiä voi harrastaa vain siihen suostuvan kanssa. Jos toinen haluaa lopettaa, pyyntöä on toteltava. (Youmo Slideshow.)

Vanhemmilla on vastuu alaikäisestä lapsestaan. Itsemääräämisoikeuteen liittyen kerrotaan, että alle 18-vuotiaalla on silti oikeus itse päättää omasta uskonnostaan ja siihen liittyvistä asioista, kuten pukeutumisesta. Heillä on myös oikeus rakastua ja olla suhteessa haluamansa ihmisen kanssa, oikeus päättää omasta vartalosta ja seksielämän aloittamisesta, ehkäisystä sekä naimisiinmenosta. (Youmo Artikkeli 7.)

Zanzun artikkelissa 4 tuodaan esiin suostumus. Kummankin osapuolen tulee olla suostuvaisia seksuaaliseen kanssakäymiseen ja olla siihen valmiita. Kumpi tahansa voi myös missä tahansa vaiheessa päättää, että haluaa keskeyttää ja toisen on huomioitava päätös. Sivuilla kehoitetaan puhumaan kumppaninsa kanssa omista rajoistaan, koska kaikkien ei tarvitse pitää samoista asioista (Zanzu Artikkeli 5). Jokaisella on olemassa omat rajat, joiden muiden tulee kunnioittaa. Artikkelissa 12 tuodaan esiin, että myös oma kumppani saattaa rikkoa toisen omia rajoja. Siksi omista rajoista on tärkeää puhua kumppaninsa kanssa. Rajojen rikkomista ovat esimerkiksi loukkaukset, yhdyntään pakottaminen ja lyöminen. Jokaisella on oikeus sanoa ei, jos tuntee omia rajojaan loukattavan, ja sen tulisi riittää toiselle. (Zanzu Artikkeli 12.)

6.6 Pakolaistaustan huomioiminen materiaaleissa

Traumoihin viitataan RFSU:n videossa 8, kun puhutaan siitä, että muistot väkivallasta voivat aiheuttaa kipuja.

Youmon videossa 2 käsitellään pelottavia kokemuksia ja mitä niiden jälkeen voi tuntea. Siinä neuvotaan myös paikkoja, joista voi hakea apua. Sivuilla kerrotaan posttraumaattisesta stressireaktiosta, että se voi aiheuttaa pelkoja ja surua pitkänkin aikaa tapahtuman jälkeen. Sen oireina mainitaan univaikeudet, painajaiset, väsymys, surullisuus, kivut, vihaisuus ja keskittymisvaikeudet. Stressireaktion lisäksi käsitellään stressiä, masennusta, levottomuutta ja paniikkikohtauksia. (Youmo Slideshow 3.) Kaikki käsitellyt psyykkiset ongelmat voivat olla reaktioita niin pakolaisten kohtaamiin asioihin kotimaassaan tai pakomatalla kuin seksuaaliseen kaltoinkohteluun tai väkivaltaan.

Sivustojen pakolaistaustainen käyttäjäkunta ei näy niin, että pakolaisuutta ja sen traumoja tuotaisiin esiin. Kunniaväkivalta, silpominen, pakkoavioliitto voivat antaa viittauksia siihen, että materiaali on tarkoitettu pakolaistaustaisille henkilöille.

7 Tulokset

Tässä luvussa kokoan yhteen opinnäytetyöni tulokset. Tutkimuskysymyksenäni oli miten seksuaalinen kaltoinkohtelu ja itsemääräämisoikeus näkyvät valituissa seksuaalikasvatuksen verkkomateriaaleissa. Aihetta ja kohderyhmää eli alaikäisiä pakolaistaustaisia nuoria kartoittamalla kysymykseen tarkentui alaotsikoita, joita ovat kulttuurisensitiivisyys ja pakolaistaustan huomioiminen, seksuaalioikeudet ja seksuaalinen kaltoinkohtelu lain näkökulmasta, kaltoinkohtelun kulttuuriset erityis muodot sekä seksuaalinen itsemääräämisoikeus ja omat rajat.

7.1 Kulttuurisensitiivisyys ja pakolaistausta

Kulttuurisensitiivisyys näkyy kaikissa kolmessa sivustossa. Ne ovat saatavilla eri kielillä ja kuvituksissa esiintyy eri kulttuuritaustaisia ihmisiä. Islamin uskoa ei ole liitetty ääri-ilmiiöihin eli silpomiseen, pakkoavioliittoon ja kunniaväkivaltaan. Eri sivustojen kielivalikoimat vaihtelevat. Eniten pakolaiskieliä löytyy RFSU:n kielivalikoimasta, toiseksi eniten Youmon ja vähiten Zanzun sivuilta. Zanzun sivustolla on eniten käännöskieliä, mutta vain kaksi yleisimmistä pakolaiskielistä. Pelkkien kuvien avulla ei mielestäni pysty ymmärtämään sivuston esittelemiä asioita, joten suuria pakolaisryhmiä jää tiedon ulkopuolelle niin kauan, kun he eivät osaa saksaa tai englantia.

Pakolaistaustaisuutta ei suoranaisesti huomioida teksteissä. Teeman huomaa kielistä, joilla sivustot on käännetty sekä osassa teemoja, joita tuodaan esiin. Esimerkiksi pakkoavioliitto tai silpominen eivät varmastikaan ole kantaruotsalaiselle väestölle suunnattuja teemoja. Pakolaisten kokema seksuaalinen väkivalta lähtömaassa tai pakomatalla ei ole suoraan näkyvissä.

Materiaalien tekijöiden pitää tiedostaa materiaalien käyttäjien moninaisuus ja tuoda se esiin materiaaleissa, jotta ne eivät sulje ihmisiä ulos. Asioiden esittäminen kunnioittavasti ja ymmärrettävästi sekä niiden avoin saatavuus tekevät materiaaleista kulttuurisensitiivisiä.

7.2 Seksuaalioikeudet ja laki

Kaikilla sivustoilla mainitaan oikeus ehkäisyyn ja sitä kautta perhesuunnitteluun ja suojautumiseen sukupuolitaudeilta. Myös tyttöjen ja naisten oikeus tehdä abortti tulee esiin. Väkivallan laittomuus kaikissa muodoissa ja kaikissa ihmissuhteissa tuodaan esiin, sisältäen lähisuhde- ja seksuaalisen väkivallan. Youmon ja Zanzun materiaaleissa puhutaan jokaisen oikeudesta valita itse kumppaninsa sekä toteuttaa omaa seksuaalista suuntautumistaan ilman pelkoa syrjinnästä. Näissä kahdessa kerrotaan tasa-arvosta niin parisuhteessa kuin yhteiskunnassakin.

Kaikilla sivustoilla korostetaan tasa-arvoa, oikeutta päättää omista rajoista ja seksuaalisuudesta sekä seksuaalisesta suuntautumisesta. Niissä tuodaan esiin, että kaikki väkivalta ja pakkottaminen seksuaalisiin tekoihin on aina laitonta, myös avioliitossa. Kaikissa materiaaleissa

mainitaan suostumus ja jokaisen oikeus sanoa ei ja tähän liittyen velvollisuus kunnioittaa toisen rajoja ja kieltoja. Sivustoilla nousee esiin monia WHO:n määrittelemiä seksuaalioikeuksia, oikeus ehkäisyyn, perhesuunnitteluun ja aborttiin sekä väkivallattomaan elämään ja ruumiilliseen koskemattomuuteen. Omat rajat kuuluvat kaikille -hankkeen yhtenä tavoitteena oli mainittu kohderyhmän nuorten seksuaalisen itsemääräämisoikeuden vahvistaminen ja seksuaaliseen kaltoinkohteluun, seksuaalioikeuksiin ja tukipalveluihin liittyvän tiedon lisääminen. Myös aiheen tabuluontoisuuden ja siihen liittyvän häpeän vähentäminen oli tuotu esiin. Kaikki nämä ovat mukana materiaaleissa.

7.3 Seksuaalinen kaltoinkohtelu

Kaikilla sivustoilla seksuaalista kaltoinkohtelua käsitellään ja kaikilla nousee esiin sen laittomuus. RFSU:n videoilla mainitaan pakottaminen seksiin, seksuaalinen väkivalta ja raiskaus sekä joutuminen olemaan vastentahtoisesti suhteessa. Zanzun sivuilla seksuaalisena kaltoinkohteluna mainitaan sanalliset ja fyysiset, epätoivotut teot. Kaltoinkohtelun kerrotaan olevan laitonta ja tekijän voivan olla kuka tahansa. Youmon sivuilla kaltoinkohtelua käsitellään laajiten ja sen eri muodot ja tekotavat tuodaan esiin. Keskiössä ovat suostumuksen puute, uhrin oma kokemus kaltoinkohtelusta, uhrin syyttömyys ja avun hakemisen tärkeys.

Kaikilla sivustoilla nousee siis esiin teemoja, jotka on määritelty niin WHO:n seksuaalioikeuksissa, YK:n ihmisoikeuksissa kuin YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksessa. Niissä korostuvat jokaisen oikeus elää vapaan seksuaalisesta väkivallasta, tasa-arvo ja yksilön koskemattomuus. Sivustot toteuttavat osaltaan myös jokaisen oikeutta saada tietoa, koska sivustot ovat kaikkien niiden saatavilla, joille on internetyhteys ja jotka osaavat edes yhtä niistä kielistä, joille sivustot on käännetty.

7.4 Seksuaalisen kaltoinkohtelun erityismuodot

Kaikki kolme sivustoa käsittelevät tyttöjen ja naisten ympärileikkausta eli silpomista. Niissä tuodaan esiin sen seurauksia ja laittomuus Euroopassa. Niissä kerrotaan myös auttavista tahoista. RFSU:n ja Zanzun sivuilla tuodaan esiin neitsytmyytti. Youmon ja Zanzun sivuilla käsitellään pakkoavioliittoa ja kunniaväkivaltaa tuoden esiin, etteivät ne ole laillista toimintaa Euroopassa sekä esitellen tahoja, joista voi hakea apua näiden uhkaan liittyen.

Neitsytmyytti oli asia, jota en osannut lähteä aineistosta etsimään, koska se ei noussut teoria-aineistossa esille. Kuitenkin se on mainittu kahdella sivustolla. Islamin uskoa käsittelevässä luvussa toki mainitaan, että seksin harrastaminen kuuluu avioliittoon, mutta tyttöjen neitsyyden oleellisuus ei ollut esillä ainakaan lukemissani teoriakirjoissa.

7.5 Omat rajat ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus

Kaikilla sivustoilla painotetaan jokaisen oikeutta määritellä omat rajat ja sanoa ei. Siihen liittyy oikeus päättää siitä koska, miten ja kenen kanssa on seksuaalisessa kanssakäymisessä. Molemmipuolinen suostumus liittyy oleellisesti kaikkeen seksuaaliseen toimintaan. RFSU:n ja Youmon sivuilla kerrotaan oikeudesta päättää siitä, kenen kanssa on suhteessa sekä omasta seksuaalisuudesta. Sivustoilla tuodaan esiin, että kaikenlainen painostaminen ja pakottaminen seksuaalisiin tekoihin on laitonta. Youmon sivuilla sivuston kohderyhmä tulee esiin siinä, että erikseen mainitaan alle 18-vuotiaiden oikeus päättää omista ihmissuhteisiin ja seksiin liittyvistä asioista.

Exit ry:n pääsanoma eli oikeus määritellä omat rajat ja oma seksuaalisuutensa ovat aineistoissa läsnä. Exit painottaa, että kokemus omien rajojen rikkomisesta on aina henkilökohtainen kokemus. Tämä tulee esille Youmon materiaaleissa. Niissä kerrotaan myös mitä seurauksia seksuaalisesta väkivallasta voi olla uhrille.

7.6 Erityishuomiot sivustoista

RFSU:n videot keskittyvät naisiin. Niissä käsitellään naisen anatomiaa, miehiä vain sivutaan kerronnassa. RFSU ei selitä sitä miksi näin on, mutta oletettavaa on, että naisen anatomia ja seksuaalisuus ovat vaiettu asia monissa kulttuureissa. Videoissa käsitellään paljon ehkäisyä, raskautta ja synnyttämistä. Niiden ohessa tuodaan esiin tietoa seksuaalisesta väkivallasta ja itsemääräämisoikeudesta. Kolmesta tutkitusta sivustosta RFSU:n materiaali on niukinta ja se on saatavilla vain videoiden muodossa. Materiaali on selkeästi suunnattu aikuisille, koska osan videoista katsominen vaatii täysi-ikäisyyden todistamisen.

Youmo.se-sivuston materiaali on kattavaa ja helppolukuista. Asiat on kerrottu lyhyesti, mutta ymmärrettävästi. Moniin aiheisiin on lisätty linkkejä, joiden kautta pääsee tutustumaan aiheeseen lisää tai joista löytää apua ja tukea itselleen. Youmo linkkaa myös RFSU:n videoihin. Videot ja kuvitus tekevät sivuista miellyttävän näköiset ja selkeät. Materiaaleista huomaa, että on suunnattu nuorille. Niissä käsitellään alle 18-vuotiaiden oikeuksia ja sitä, etteivät vanhemmat saa päättää kaikista alaikäisen asioista. Alaikäisellä on oikeus valita kumppaninsa ja aloittaa sukupuolielämä vanhemmista riippumatta. Sanoma voimauttaa nuoria ja antaa positiivisen kuvan omasta seksuaalisuudesta. Toki materiaali olisi hyvä tältä osin myös vanhemmille, jotka saattavat ajatella voivansa kontrolloida lastensa elämää kaikilta osin.

Zanzu.de-sivustolla on kattavasti tietoa naisen ja miehen anatomiasta, hygieniasta, ehkäisy-menetelmistä ja havainnollistavasti yhdynnästä. Sivuston materiaali on eniten käytännönläheistä ja asioista on kerrottu siinä muodossa, että lukijan ei tarvitse tietää etukäteen asioista mitään. Sivustolta löytyy myös jonkin verran tietoa laeista, seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja omista rajoista. Sivusto on hieman sekava ja vaatii paljon klikkailuja päästä eteenpäin ai-

heissa. Aiheiden jaottelu on joissain osioissa myös hieman erikoinen. Esimerkiksi parisuhdeongelmiin on listattu niin rutinoituminen kuin lähisuhdeväkivaltakin. Sivuston käyttäjien ikäryhmää ei ole mainittu tai rajattu, ja materiaali vaikuttaa ymmärrettävältä niin nuorille kuin aikuisille. Seksuaalinen kaltoinkohtelu ja väkivalta sekä itsemääräämisoikeus tulevat esille useissa artikkeleissa, mutta niistä ei kerrota kovin laajasti.

Selkeyden vuoksi erittelen nettisivujen sisältöä vielä alla olevassa taulukossa. Näin on helpompi havainnollistaa nettisivuilta löytyvät asiat tutkimukseni teemaan liittyen.

	RFSU	Youmo.se	Zanzu.de
Muodot	videot	tekstit, kuvat, videot	tekstit, kuvat, ääni
Kielet (pl. ruotsi, saksa, englanti) ns. pakolaiskielet allevii- vattu	<u>arabia, dari, farsi, kurmandzi,</u> <u>sorani, somali, tigrinja,</u> turkki, puola, romania, thai, espanja	<u>arabia, dari, somali, tigrinja</u>	<u>arabia, farsi, turkki, venäjä,</u> romania, espanja, puola, hol- lanti, albania, bulgaria, ranska
Laki/seksuaalioikeudet	ehkäisy perhesuunnittelu aborttioikeus väkivalta laitonta	ehkäisy perhesuunnittelu aborttioikeus väkivalta laitonta oikeus valita kumppani oikeus toteuttaa seks. suun- tautumistaan tasa-arvo	ehkäisy perhesuunnittelu aborttioikeus väkivalta laitonta oikeus valita kumppani oikeus toteuttaa seks. suun- tautumistaan tasa-arvo
Seksuaalinen kaltoinkohtelu	laitonta pakottaminen väkivalta	laitonta pakottaminen painostaminen suostumuksen puute fyysistä tai sanallista uhrin oma kokemus, mikä on kaltoinkohtelua uhri syytön avun hakeminen	laitonta suostumuksen puute fyysistä tai sanallista tekijä kuka tahansa
Kaltoinkohtelun erityismuo- dot	ympärileikkaus/silpominen neitsytmyytti	ympärileikkaus/silpominen kunniaväkivalta pakkoavioliitto	ympärileikkaus/silpominen neitsytmyytti kunniaväkivalta pakkoavioliitto

Omat rajat ja itsemääräämisoikeus	oikeus sanoa ei suostumus oikeus päättää omista rajoista oikeus päättää suhteestaan ja seksuaalisuudestaan	oikeus sanoa ei suostumus oikeus päättää omista rajoista oikeus päättää suhteestaan ja seksuaalisuudestaan oikeus omaan seksuaaliseen suuntautumiseen painostaminen ja pakottaminen laitonta alle 18-v. oikeus päättää omista asioistaan	oikeus sanoa ei suostumus oikeus päättää omista rajoista
Pakolaisuus	trauma aiheuttaa kipua	mielenterveyden ongelmat ja avun hakeminen	

Taulukko 1. Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

8 Pohdinta

Opinnäytetyöni tutkimusmateriaalin hakua tehdessäni kävi selväksi, ettei Suomessa ole tuotettu helposti saatavilla olevaa seksuaalikasvatuksen verkkomateriaalia pakolaistaustaisille tai muutenkaan maahanmuuttajille. Nettisivuja asiaan liittyen löytyy vain suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Seksuaalikasvatusmateriaalia ammattilaisten käyttöön löytyi jonkin verran, mutta se oli tarkoitettu opetuksen tueksi. Suomeen lapsena tai nuorena pakolaisena tuleva nuori pääsee perusopetukseen, jossa seksuaalikasvatus kuuluu opetussuunnitelmaan. Alussa puutteellinen kielitaito voi vaikeuttaa aiheen ymmärtämistä, koska sanasto voi olla vierasta. Jos kotimaassa ei ole saanut minkäänlaista seksuaalikasvatusta, Suomessa esimerkiksi 16-vuotias nuori on suomalaisiin ikätovereihinsa nähden täysin eri asemassa seksuaalikasvatuksen tunneilla. Siksi verkkomateriaali, jota on saatavilla omalla äidinkielellä, olisi tärkeää oppimisen tueksi. Toki nuori voi perehtyä vaikkapa ruotsalaiseen sivustoon, mutta tällöin hänen tulisi olla tietoinen siitä, että lainsäädäntö on erilainen eri maissa. Muilta osin varsinkin Youmo.se on erittäin hyvä sivusto, jolta löytyy tietoa seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta, omista rajoista ja seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. RFSU:n ja Zanzu.de-sivuston materiaalit soveltuvat myös nuorten käyttöön, mutta niissä ei huomioida erikseen nuorten elämään liittyviä asioita.

Kaikilta tutkituilta sivustoilta löytyi ajantasaista ja teorian kautta oikeaksi osoittautunutta tietoa tutkittuihin teemoihin liittyen. Seksuaalioikeudet, laki, seksuaalinen kaltoinkohtelu ja sen erityismuodot sekä itsemääräämisoikeus ja omat rajat nousivat esiin kaikilla verkkosivuilla. Ainakin siis Ruotsissa ja Saksassa on tiedostettu aiheiden tärkeys maahanmuuttajille suunnatussa seksuaalikasvatusmateriaalissa. Aiheita käsiteltiin tekstin lisäksi kuvin ja videoin, mikä on hyvä asia, koska osa pakolaistaustaisista ihmisistä on luku- ja kirjoitustaidottomia.

Vuodesta 2015 alkaen Suomeen on muuttanut enemmän maahanmuuttajia kuin koskaan aikaisemmin. Kohderyhmän tietoisuus seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta, seksuaalisesta väkivallasta ja omista rajoista on yleensä puutteellista. Puutteellinen tieto ja mahdolliset omia rajoja loukkaavat kokemukset lähtömaassa tai matkalla voivat altistaa seksuaaliselle kaltoinkohtelulle nyt tai tulevaisuudessa. Heidän tarpeisiinsa vastaaminen ja tietoisuuden lisääminen seksuaaliasioissa, niin nuorten kuin aikuistenkin, tulisi pikimmiten ottaa huomioon ja alkaa kehittää toimivaa itseopiskelumateriaalia nettiin. Toisaalta voisi miettiä myös jo olemassa olevien nettisivujen hyödyntämistä. Voisiko joku taho tehdä yhteistyötä ruotsalaisen Youmon kanssa, jotta samoja materiaaleja voisi hyödyntää Suomessakin? Tai voisiko jonkun nuorille suunnatun suomalaisen sivuston käännettä eri kielille? Nämä vaihtoehdot tuntuvat järkevimiltä ja nopeimmilta keinoilta tuoda pakolaistaustaisille nuorille tarvittavaa tietoa. Jos kaikkien kehittämiseen perustetaan oma hanke tai työryhmä, se on hidas prosessi. Kaikkea ei ole kannattavaa aloittaa alusta, kun saatavilla on jo valmiiksi hyvää materiaalia. Jos Exit ry:n

hanke olisi toteutunut, opinnäytetyöni tulokset olisivat auttaneet nuorille suunnatun nettimateriaalin kehittämiseen. Toivottavaa olisi, että opinnäytetyötäni voisi hyödyntää tämän kaltaisessa suunnittelutyössä.

Opinnäytetyössäni olen etsinyt ja löytänyt pakolaiskielille käännettyä seksuaalikasvatuksen verkkomateriaalia. Sivustoja ei Euroopassakaan ole ainakaan vielä runsain mitoin, mutta kolmella tutkitulla sivulla on ajantasaista ja relevanttia tietoa liittyen opinnäytetyöni teemoihin eli seksuaaliseen kaltoinkohteluun ja itsemääräämisoikeuteen. Näiden teemojen tuominen pakolaistaustaisille nuorille on tärkeää ottaen huomioon heidän puutteellisen seksuaalikasvatuksensa lähtömaissaan sekä mahdolliset kaltoinkohtelun kokemukset menneisyydessä. Näitä kokemuksia nykyhetkessä ja tulevaisuudessa voi välttää oppimalla vahvistamaan omia rajoja ja olemalla tietoinen siitä, että kaikenlainen painostaminen ja pakottaminen seksuaalisiin tekoihin ja seksuaalinen väkivalta ovat aina väärin ja rangaistavia tekoja. Tiedon avulla nuori tulee tietoiseksi omasta arvostaan ja omista rajoistaan ja pystyy suhtautumaan seksuaalisuuteen terveellä tavalla. Nuori tiedostaa, että hänellä on oikeus toteuttaa seksuaalisuuttaan ja valita itse kumppaninsa, jolla on velvollisuus kohdella häntä hyvin. Seksuaalioikeuksien toteutuminen nuoren elämässä auttaa häntä voimaan hyvin, omia ja muiden rajoja kunnioittaen.

Lähteet

Painetut

Castaneda, A., Mäki-Opas, J., Jokela, S., Kivi, N., Lähteenmäki, M., Miettinen, T., Nieminen, S., Santalahti, P. ja PALOMA-asiantuntijaryhmä. 2018. Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa: PALOMA-käsikirja. Helsinki, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Hämeen-Anttila, J. 2017. Uusi islamin käsikirja. Helsinki, Otava.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Klemetti, R. ja Raussi-Lehto, E. (toim.) 2016. Edistä, ehkäise ja vaikuta - Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020. Tampere, THL.

Kontula, O. ja Meriläinen, H. 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Vantaa, Väestöntutkimuslaitos - katsauksia E 26/2007.

Kontula, O. (toim.). 2012. Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä - tehoa poikien seksuaaliopetukseen (PoikaS-hanke). Helsinki, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 55/2012.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka - Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere, Vastapaino.

Tue, tunnista ja toimi - Nuorten seksuaalinen kaltoinkohtelu - opas ammattilaiselle. 2017. Helsinki, Exit - Pois prostituutiosta ry.

Valkama, K. 2003. Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö yhteiskunnallisena haasteena. Teoksessa Kaukonen, M. (toim.) 2003. Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö selviytymiskertomuksia. Juva, PS-Kustannus.

Sähköiset

Aaltonen, J. Turvataitoja nuorille - Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. 2012. THL, Tampere. Luettu 9.10.2018. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90817/Opas_21%20_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Artikkeli 1. Yksin tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä kaksinkertaistunut. 9.6.2015. Verkkouutiset. Luettu 4.5.2018. <https://www.verkkouutiset.fi/yksin-tulleiden-alai-kaisten-turvapaikanhakijoiden-maara-kaksinkertaistunut-37167/>

Exit ry: arvot ja toimintaperiaatteet. Luettu 9.4.2018. <https://exitry.fi/exitry/arvot/>

Exit ry: toiminnot. Luettu 9.4.2018. <https://exitry.fi/exitry/toiminnot/>

Ihmisoikeudet: seksuaalioikeudet. Luettu 27.10.2018. <http://www.ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/seksuaalioikeudet/>

Jamk.fi/mauste. Luettu 21.10.2018. <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/projektit/mauste/materiaalia2/>

Kulttuurisensitiivisyys. Helsingin Tyttöjen talo. Luettu 4.11.2018. <https://tyttojentalo.fi/tyttojen-talo/monikulttuurinen-tyttotyö>

Migri: Turvapaikkahakemukset. Hakemukset 1/2018 - 9/2018. Migri.fi. Luettu 4.11.2018. <http://tilastot.migri.fi/#applications/23330/49?start=576>

Moallin, M. Islam ja perhe (s. 96-107). 2005. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. ja Fågel, S. (toim.) 2005. Olemme muuttaneet - Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos ja Kotipuu, Helsinki. Luettu 10.10.2018. <https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/d90a75ffeb99eb26fe7ec6b7b6b129f4/1539175067/application/pdf/490819/Olemmemuuttaneet.pdf>

Porras, K. 2015. Teoksessa Bildjuschkin, K. (toim.) Seksuaalikasvatuksen tueksi. Työpäpaperi 35/2015, THL. 121-130. Luettu 20.10.2018. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%C3%962016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5

Rikoslaki: 8a§, 9§ ja 9a§. Luettu 3.11.2018. Finlex.fi. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L20>

RFSU: Our history. Luettu 4.11.2018. <https://www.rfsu.se/om-rfsu/om-oss/in-english/about-rfsu/our-history/>

RFSU: Upplysning på olika språk. Luettu 20.10.2018. <https://www.rfsu.se/sex-och-relationer/for-pedagoger-och-yrkesverksamma/rfsu-material/upos---sexualupplysning-pa-olika-sprak-filmmaterial/>

RFSU Video 1: Lust and pleasure. Katsottu 3.11.2018. <https://www.youtube.com/watch?v=AXaJL8KhHo&index=1&list=PLtObJKa3H4KzPDsmCz1IzbC5MCpVwTVT0>

RFSU Video 3: The vaginal corona. Katsottu 3.11.2018. <https://www.youtube.com/watch?v=6SK1kriAVY4&list=PLtObJKa3H4KzPDsmCz1IzbC5MCpVwTVT0&index=3>

RFSU Video 4: Birth control. Katsottu 3.11.2018. <https://www.youtube.com/watch?v=R5XS6Ue7QYM&list=PLtObJKa3H4KzPDsmCz1IzbC5MCpVwTVT0&index=4>

RFSU Video 5: STDs - sexually transmitted diseases. Katsottu 3.11.2018. <https://www.youtube.com/watch?v=vojqhZ5qX4M&index=5&list=PLtObJKa3H4KzPDsmCz1IzbC5MCpVwTVT0>

RFSU Video 7: Abortion. Katsottu 3.11.2018. <https://www.youtube.com/watch?v=i1S-vmxdkco&index=7&list=PLtObJKa3H4KzPDsmCz1IzbC5MCpVwTVT0>

RFSU Video 8: Pain during intercourse. Katsottu 3.11.2018. <https://www.youtube.com/watch?v=Ja1yR67D0Ss&index=8&list=PLtObJKa3H4KzPDsmCz1IzbC5MCpVwTVT0>

RFSU Video 9: Childbirth. Katsottu 3.11.2018. <https://www.youtube.com/watch?v=gXfksIbZJC4&list=PLtObJKa3H4KzPDsmCz1IzbC5MCpVwTVT0&index=9>

RFSU Video 10: Female genitalia. Katsottu 3.11.2018. <https://www.youtube.com/watch?v=NouqMwcjHGw&list=PLtObJKa3H4KzPDsmCz1IzbC5MCpVwTVT0&index=10>

RFSU Video 11: Female genital mutilation/cutting. Katsottu 3.11.2018. <https://www.youtube.com/watch?v=qPV7ihZS4Po&index=11&list=PLtObJKa3H4KzPDsmCz1IzbC5MCpVwTVT0>

Saa puhua -opas. Luettu 21.10.2018. <https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/mauste/saa-puhua-pdf-valtakunnallinen.pdf>

Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa - Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille (Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto ja BZgA). 2010. THL, Helsinki. Luettu 3.10.2018. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa - Toteuttamisohjeet (Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto ja BZgA). 2014. THL, Tampere. Luettu 3.10.2018. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116767/URN_NBN_fi-fe2014092644952.pdf?sequence=1

Sosped: Vigor-tervettä elinvoimaa -hanke. Luettu 4.10.2018. <http://www.sosped.fi/vigor/>

Unicef. 2017. Harrowing journeys - Children and youth on the move across the Mediterranean Sea, at risk of trafficking and exploitation. Luettu 2.10.2018. https://www.unicef.org/publications/files/Harrowing_Journeys_Children_and_youth_on_the_move_across_the_Mediterranean.pdf

Vilponen, T. 2015. Katsomusten huomioiminen seksuaalikasvatuksessa. Teoksessa Bildjuschkin, K. (toim.) Seksuaalikasvatuksen tueksi. Työpaperi 35/2015, THL. 131-139. Luettu 20.10.2018. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%C3%962016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5

WHO: Defining sexual health. Luettu 27.10.2018. https://www.who.int/reproductive-health/topics/sexual_health/sh_definitions/en/

Väestöliitto: Raskaudenkeskeytys. Luettu 3.11.2018. <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/ehkaisy/raskaus/raskauden-keskeytys/>

Väestöliitto: Suojaikäraja. Luettu 3.11. 2018. <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/turvallisuus/seksuaalirikokset/suojaikaraja/>

Yle: Islamista tullut nopeasti Suomen toiseksi yleisin uskontokunta. Yle.fi. Luettu 15.11.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-8447944>

Youmo.se. Luettu 20.10.2018. <https://www.youmo.se/en/>

Youmo Artikkelit 1: Abortion. Luettu 1.11.2018. <https://www.youmo.se/en/kroppen/abort/>

Youmo Artikkeli 2: Sexual orientation and LGBTQ. Luettu 1.11.2018.
<https://www.youmo.se/en/karlek--vanskap/sexuell-lagging-och-hbtq/>

Youmo Artikkeli 3: Protect yourself from sexually transmitted diseases. Luettu 1.11.2018.
<https://www.youmo.se/en/sex/skydd-mot-konssjukdomar/>

Youmo Artikkeli 4: Selling sex - to have sex and get paid for it. Luettu 1.11.2018.
<https://www.youmo.se/en/sex/salja-sex---att-ha-sex-och-fa-nagot-for-det/>

Youmo Artikkeli 5: Human rights. Luettu 1.11.2018.
<https://www.youmo.se/en/jag/manskliga-rattigheter/>

Youmo Artikkeli 6: Equality. Luettu 1.11.2018. <https://www.youmo.se/en/jag/jamstalldhet/>

Youmo Artikkeli 7: Can my family decide everything about my life? Luettu 1.11.2018.
<https://www.youmo.se/en/familj/far-familjen-bestamma-over-mitt-liv/>

Youmo Artikkeli 8: Sexual harassment. Luettu 1.11.2018. <https://www.youmo.se/en/vald-och-orattvisor/sexuella-trakasserier/>

Youmo Artikkeli 9: Sexual assault. Luettu 1.11.2018. <https://www.youmo.se/en/vald-och-orattvisor/sexuella-overgrepp/>

Youmo Kysymys 1: I often watch porn. Luettu 1.11.2018.
<https://www.youmo.se/en/sex/fraga-jag-brukar-titta-pa-porr/>

Youmo Kysymys 2: I'm afraid I'll be forced into marriage. Luettu 1.11.2018.
<https://www.youmo.se/en/vald-och-orattvisor/fraga-jag-ar-radd-att-tvingas-gifta-mig/>

Youmo Slideshow 1: What is okay sex? Luettu 1.11.2018.
<https://www.youmo.se/en/sex/bildspel-vad-ar-okej-sex/>

Youmo Slideshow 2: Birth control. Luettu 1.11.2018. <https://www.youmo.se/en/sex/bildspel-skydd-mot-graviditet/>

Youmo Slideshow 3: Stress, depression, anxiety, PTSD. Luettu 1.11.2018.
<https://www.youmo.se/en/att-ma-daligt/bildspel-stress-nedstamdhet-angest-ptsd/>

Youmo Video 1: You decide over your body. Katsottu 1.11.2018.
<https://www.youmo.se/en/kroppen/film-du-bestammer-over-din-kropp/>

Youmo Video 2: Discrimination. Katsottu 1.11.2018. <https://www.youmo.se/en/vald-och-orattvisor/film-diskriminering/>

Youmo Video 3: Have you experienced something frightening? Katsottu 1.11.2018.
<https://www.youmo.se/en/att-ma-daligt/film-har-du-varit-med-om-nagot-valdigt/>

Zanzu - my body in words and images. Luettu 20.10.2018. <https://www.zanzu.de/en>

Zanzu Artikkeli 1: Hymen. Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/body/womans-body/hymen/>

Zanzu Artikkeli 2: Female genital mutilation. Luettu 3.11.2018.
<https://www.zanzu.de/en/body/womans-body/female-genital-mutilation/>

Zanzu Artikkeli 3: What is contraception? Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/family-planning-and-pregnancy/contraception/what-is-contraception/>

Zanzu Artikkeli 4: What is sex? Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/sexuality/sex/what-is-sex/>

Zanzu Artikkeli 5: Good sex. Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/sexuality/sexual-pleasure/good-sex/>

Zanzu Artikkeli 6: Prostitution/Sex work. Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/sexuality/sex/prostitutionsex-work/>

Zanzu Artikkeli 7: Marriage. Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/relationships-and-feelings/relationships/marriage/>

Zanzu Artikkeli 8: Honour related violence. Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/relationships-and-feelings/relationship-problems-and-concerns/honour-related-violence/>

Zanzu Artikkeli 9: Choosing a partner. Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/relationships-and-feelings/relationships/choosing-a-partner/>

Zanzu Artikkeli 10: Good relationship. Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/relationships-and-feelings/relationships/good-relationship/>

Zanzu Artikkeli 11: Partner violence. Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/relationships-and-feelings/relationship-problems-and-concerns/partner-violence/>

Zanzu Artikkeli 12: Protecting and respecting limits. Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/relationships-and-feelings/relationship-problems-and-concerns/protecting-and-respecting-limits/>

Zanzu Artikkeli 13: What are sexual and reproductive rights? Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/rights-and-law/your-rights/what-are-sexual-and-reproductive-rights/>

Zanzu Artikkeli 14: Abortion. Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/rights-and-law/your-rights/abortion/>

Zanzu Artikkeli 15: Homosexuality. Luettu 3.11.2018. <https://www.zanzu.de/en/relationships-and-feelings/relationships/homosexuality/>

Julkaisemattomat

Hankehakemus. Hakemus 31628 Opetus- ja kulttuuriministeriölle, Turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien integrointi. 22.3.2017.

Sähköposti 25.10.2018. Lotta Viinikalta.